

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Slovinci v luči Orwellove satire „1984“
George Orwellova futuristično satirična vizija „1984“ se je kot nepopisno neurje strahot zgrnilo nad slovenskim narodom že pred 1948 letom, ko je to delo napisal in še danes traja...

VOLUME XXXV.
LETNIK XXXV. JANUAR 1984

PUBLISHED MONTHLY BY: SLOVENIAN NATIONAL FEDERATION OF CANADA, 646 EUCLID AVE.
TORONTO, ONT., CANADA, M6G 2T5

No.: 1
Štev.: 1

Celo Josip Vidmar zaskrbljen?

Informativno politični tednik „Danas“, ki izhaja v Zagrebu, je dne 6. decembra 1983, pod naslovom „Što nam poručaju političari“ med drugim zapisal tudi sledeče:

„... Moramo se boriti i protiv toda da se kroz izraz zajedništvo ne uvuče teza o socialističkoj naciji koja nacije dijeli na kapitalističke i socialističke. Socialistična je ona napredna, a kapitalistička nazadna. [To zveni kot Chairman Mao Tse Tung, ki pravi: „Zgodovina kaže, da se vojne dele na pravične in nepravične. Vse vojne, ki so progresivne [menda komunistične up. ur.] so pravične in vse vojne, ki zavirajo progres [t. j. nekomunistične op. ur.] so nepravične. Mi komunisti smo proti vsem nepravičnim vojnam, ki zavirajo progres [„progres“] a nismo proti progresivnim, pravičnim [„pravičnim“] vojnam.“] Pa pojdemo nazaj k „Danas“. „Smatra se, da je nastala nova njemačka, nova bulgarska nacija i slično. Tu nema više prostora za Turke, Makedonce, Kurde... To treba odlučno adbaciti kao opasnu tezu - kaže Ribičič.“

„Kad več govorimo o nacionalizmu,“ nadaljuje pisec članka Gojko Marinković, „medjunacionalnim odnosima i problemima gotovo da bude v oči jedan tekst objavljen u ljubljanskem „Delu“. Pisao ga je akademik Josip Vidmar, a posvećen je pitanjima slovenske manjnine u susjednim zemljama.“

U tom članku doslovce stoji i ovo: „Mi Slovenci i u državi kojoj smo pomogli u njenom formiranju i izgradnji, te stecanju ugleda koji danas ima, upravo u ovoj državi za koju smo se slobodno opredijelili, doživljamo iz deceniji u deceniju znači,

trajno dijeljenje svakojakih savjeta, ili čak zahteva, da kao narod prestanemo da egzistiramo i da se uključimo u takozvani jugoslovenski narod. U koji? U Srpski? Hrvatski, Hrvatskosrpski? Srbohrvatski? A svakako u štokavski.“

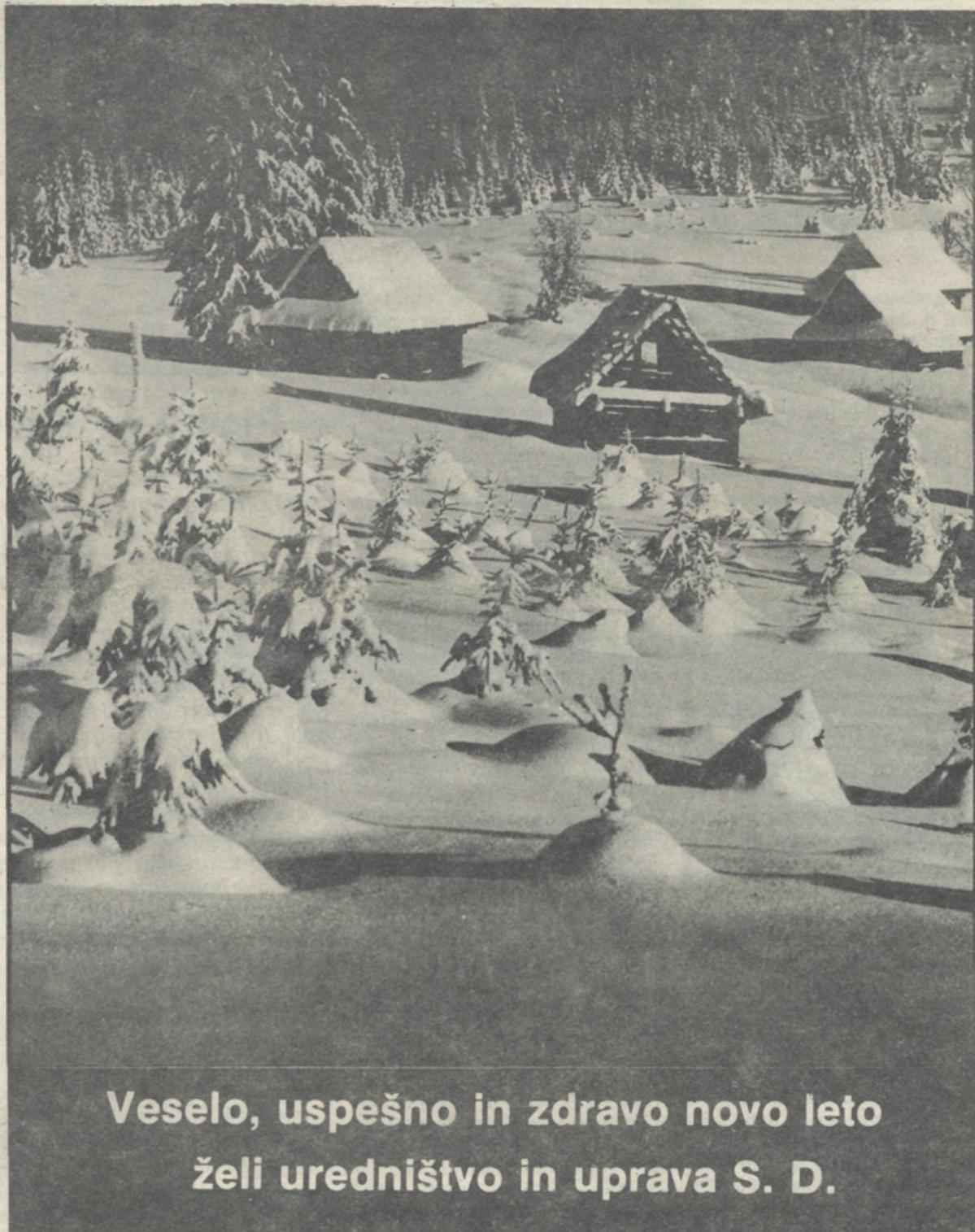
„Već sam jednom rekao, i to ne samo jednom, da o pitanju svoje egzistencije tražimo bar ovdje, kot kuče, apsolutnu nezavisnost. Svakome mora biti jasno da se već i zbog takvog „dobronamjernog“ staranja ne uvijek pozvanih pojedinaca ovdje kot kuče ne osećamo baš ugodno, svakako ne onako kako bi trebalo da se osećamo. Medjutim, još nam je teže kad ti savjeti dolaze od ovakvih ili onakvih službenih foruma kao što je, na primjer, svojevrmeno formirana komisija za izjednačavanje jedinstvenog jugoslovenskog obrazovanja.“

„Nova Hrvatska“ ki je dne 18. 12. objavila isto izjavo, dodaja še naslednje:

„Vidmarov revolt nadmašilo je samo slovenski vjerski tjednik „Družina“, koji je u 46. broju „Uz Dan Republike“ bacio anatemu na Jugoslaviju, uzimajući u zaštitu slovenski baštinu i kulturu.“

Pisec članka, Gojko Marinković, se ob zaključku sprašuje: „Umjesto komentara upitajmo samo: Nije li Vidmar malo pretjerao?“

Kako resna je nevarnost za slovenski jezik in za slovenski kulturni obstoj dokazuje dejstvo, da se je najvišji slovenski kulturnik, ki v drugi Jugoslaviji ni bil ravno poznan kritik jugoslovenstva, le oglasil v obrambo slovenskih narodnih vrednot. Upajmo, da ta njegova izjava ni zadnja, če hoče popraviti to, kar je v preteklosti zavestno zakrivil.

**Veselo, uspešno in zdravo novo leto
želi uredništvo in uprava S. D.**

Z jasnimi pogledi v bodočnost

V zmedu časov so tako poedincem kot narodom, zlasti to v veliki meri velja za številčno mali, dolga stoletja teptani in zatirani slovenski narod, važne varne smernice in jasni pogledi v bistvenih narodnih odločitvah in ravnanju. Kaj moramo Slovenci, v domovini, zamejstvu in zdomstvu napraviti, da se iztrgamo iz sedanjega komunističnega snovnega in duhovnega razdejavanja? Le z oživitvijo slovenskih narodnih vrednot, tudi svetinj imenovanih, ki svojstveno

označujejo naš slovenski narod, bomo postavili trdne temelje naši bodočnosti. Opogumnjeni s takim ravnanjem in dalje s ponosom, da smo Slovenci, jasno in odločno povejmo svetu, da kot politično zrel narod, obogaten z državno preteklostjo, ukoreninjeno demokratično miselnostjo in posledičnim ravnanjem, ne samo hočemo, marveč naravnost zahtevamo svojo lastno, mednarodno priznano državo Slovenijo, v kateri bo dostojanstvo človeka in pogoji vsestranske narodne rasti kon-

čno vendarle zagotovljeni! S tako zasnovano vseslovensko narodno odločitvijo bomo zaustavili stoletja doglo raznarodovanje in v domovini sami pa že desetletja trajajočo genocidno politiko sedanjih komunističnih oblastnikov, uzurpatorjev, s katero načrtno uničujejo slovenski narod, nadomestili z vedrim upanjem in takimi življenskimi pogoji, ki so neobhodno potrebni za zdravo narodno sožitje, rast in napredek. Dolga in trnjeva pot je pred nami. S skupnimi močmi in napori bomo obšli težave in na sedanjih narodnih razvalinah bo vzkliklo novo življenje, nova slovenska narodna pomlad! Luka Dolenjc

ANDREJ MARKEŠ

odvetnik in notar

želi vsem prijateljem in rojakom
blagoslovljeno novo leto 1984

Associate of
BASSEL, SULLIVAN & LEAKE
Commerce Court West, Suite 1800
Toronto, Canada M5L 1H4

Tel.: (416) 362-2100

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Subscription rates

\$12.00 per year

\$1.00 single issue.

Advertising 1 column x 1" \$4.20

Published monthly by Slovenian National Federation of Canada
646 Euclid Ave., Toronto

SLOVENSKA DRŽAVA izhaja prvega v mesecu

Letna naročnina znaša: Za ZDA in Kanado \$12.-, za Argentino, za Brasilijo
za Anglijo 60.- šillingov, za Avstrijo 160 šillingov, za Avstralijo
16.-avstr. f. za Italijo in Trst 2400.- lir, za Francijo 1800.- frankov.
Za podpisane članke odgovarja pisec. Ni nujno, da bi se avtorjeva naziranja morala
skladati v celoti z mišljenjem uredništva in izdajatelja.
Cena za letalsko pošto po predhodnem dogovoru. \$ 15.75

TORONTO

V spomin g. Janezu Jeretini

V nedeljo, dne 6. novembra je umrl g. Janez Jeretina, misijonar družbe sv. Vincencija Pavelskega. Za pokojnik bratom Cirilom Verdnikom je bil to prvi duhovnik Misijonske družbe, ki je umrl v Torontu. Nekaj dni mu je manjkalo da bi dopolnil 61 let. Pokopan pa je bil ravno na obletnico svojega mašniškega posvečenja. V mašnika je bil posvečen 9. novembra 1947 v Italiji.

Slikovita je bila njegova življenjska pot. Rojen je bil 14. nov. 1922 v Rafočah, župnija Brdo na Gorenjskem. V družini je bil peti otrok. Gimnazijo je študiral v Ljubljani, živel je pa v Dijaškem domu pri lazarišnih na Taboru. Po končani maturi je 4. septembra 1941 vstopil v noviciat Misijonske družbe v Ljubljani, nato pa bogoslovje in ljubljanski fakulteti. Bogoslovne študije je moral 1. 1944 prekiniti in iti k domobrancem na Primorsko. Ob napadu partizanov na domobransko posadko v Črnem vrhu pri Idrji je bil hudo ranjen in se je dolgo zdravil v ljubljanski vojaški bolnici. Ob koncu vojne 1. 1945 se je tudi on umaknil na Koroško in nato v Italijo, kjer je nadaljeval svoje študije v Rimu in bil 1. 1947 posvečen v duhovnika v Sieni, novo mašo pa je imel v Rimu. Novembra 1947 je odšel v Španijo, kjer je še eno leto študiral bogoslovje v Cuenki, nato je nekaj let deloval kot misijonar v Španiji. Leta 1950 pa je prišel v Argentino in je bil nastavljen v Lujanu, kjer je znana Marijina božja pot, 70 km zahodno od Buenos Airesa. Tu je deloval najdalje, skoraj 20 let. Pri lujanski Materi Božji je opravljal razne službe, zlasti veliko pa krščeval in spovedoval romarje, ki so prihajali v Lujan.

L. 1970 je prišel v Kanado. Nekaj mesecev je deloval pri Mariji Pomagaj v Torontu, nato do leta 1976

pri Brezmadežni v New Toronto. S prvim septembrom l. 1976 pa je prevzel misijon sv. Vladimirja v Montrealu. To je bilo njegovo zadnje mesto, kjer ga je tudi zgrabila bolezen in ga prisilila, da je odšel v Toronto na zdravljenje. Zdravniki so vse poskusili, da bi mu rešili življenje, a je bilo prepozno. Božja volja je bila drugačna. Po 6 mesečnem trpljenju je vdan v Božjo voljo zatisnil svoje oče v nedeljo 6. 11. Na mrtvaški oder so ga položili v cerkvi Brezmadežne, kjer je dva večera zaporedoma se zanj darovala sveta maša ob polni cerkvi. Pogreb pa je bil v sredo, dne 9. novembra. Pogrebne obrede je vodil škof dr. Ambrožič ob spremstvu skoraj vseh slovenskih duhovnikov v Kanadi. Bilo jih je nad 20. Iz Rima je prispel njegov daljni nečak dr. Štrukelj. Na zadnji poti na pokopališče so ga spremljali še njegova 93 let stara mama, dva brata, sestra in nečakinja iz Mendoze v Argentini, ki živi poročena z Bajukom v Washingtonu. Ob grobu je spregovoril poslovnice besede g. superior Kopač v imenu vseh njegovih sobratov, g. Štefan Prša v imenu montrealške slovenske skupnosti, ki se je pogreba tudi udeležila v lepem številu. Dva velika avtobusa so najeli, da so lahko prišli na pogreb v Toronto. V imenu montrealških ministrantov se je pokojnemu lepo zahvalil ministrant David Česar. Nekaj prisrčnih besed je nazadnje še spregovoril g. Babič, moški zbor pa mu je v slovo zapel žalostinko Vigred se povrne.

Tako se je zaključila življenjska pot g. Janeza Jeretine. 36 let je delal v Gospodovem vinogradu. Njegovo delovno polje je bilo od Španije preko Argentine do Kanade. Veliko dobrega je naredil za božje kraljevstvo. Lahko bi še veliko več, če ga Gospod ne bi poklical k sebi. Upamo in prosimo Boga, naj ga obilno poplača v nebesih za njegovo svesto službo, vrzel pa, ki je nastala za njim, naj nadomesti s kakšnim novim duhovniškim poklicem iz naših vrst.

Ministry of
Citizenship
and CultureMinistère des
Affaires civiles
et culturelles6th floor
77 Bloor Street West
Toronto, Ontario
M7A 2R9
(416) 965-8098

Mr. Vladimir Mauko
Editor
SLOVENSKA DRŽAVA
148 Tamworth Road
Willowdale, Ontario
M2N 2P5

December 13, 1983

On behalf of the Ministry of Citizenship and Culture it gives me great pleasure to extend the greetings of the holiday season to the readers of Slovenska Država.

This is an especially appropriate time of year for us to celebrate our diverse cultures. It is a time of good wishes and good will, of giving unselfishly to one another and of enjoying the many different ways we all celebrate the season.

This spirit of sharing with one another should underlie the way we live, not just during the holidays, but every day of the year and every year of our lives. Reaching out to one another should not be an occasional deed. The holiday season offers us the opportunity to enjoy each other's traditions and rich heritage.

I wish each and every one of you the most joyous of holiday seasons and a happy and thriving New Year.

Yours sincerely,

Susan Fish
Minister

• V decemberski številki je „Rodna Gruda“, glasilo Slovenske Izselske Maticе poročala takole o 50 letnici Vzajemne Podporne Zveze BLED: dne 31. julija 1983 se je vršila proslava 50 letnice VPZ BLED. To je bila ena izmed največjih manifestacij naprednega slovenskega izseljenstva v Kanadi. Udeležilo se je skoraj 1000 ljudi med njimi tudi predstavniki SFRJ. Bled je z svojimi 500 članami še vedno največja slovenska izseljenska organizacija v Kanadi. Zlati jubilej je še pozdravil Ludvik Stegu, predsednik Kanadsko slovenske kulturne izmenjave. Predstavniki SIM iz Ljubljane je ob tej priliki podelil diplomo SIM. Bled je dosedaj poleg Kanadsko Slovenske kulturne izmenjave edino društvo tako odlikovano.

Dvorana v Beamsvillu je to pot imela izobešeno slovensko zastavo z rdečo zvezdo.

Tako pravi poročilo iz Ljubljane. Naš edini komentar bi bil: „Le zakaj je bila taka zamera, ko smo organizacijo svoječasno označili kot „domovini“ zvesto?“

Pismo iz Slovenije

„...Ker je v naših rekah zdaj zelo malo vode, imamo redukcijo električnega toka. Vsaki drugi dan ugasnejo luči ob 8 uri zvečer in gremo spat, ker nismo več vajeni sedeti in čitati ob petrolejkah ali svečah. Povrhu pa je tudi petrolej redkost! Čudni časi, kaj? Za nas bi bil film „The Day After“ razumljivejši kot za Amerikance. Mladi sicer ne razumejo več vsega, posebno tisti ne, ki so se rodili po letu 1965, ko smo začeli dobro živeti. Zdaj naš federalni voz porivamo kar samotiš - kakor vemo in znamo. Starejši smo za resno delo in življenje, nekateri pa ne mislijo na nič drugega kot naše in kako priti na lahek način do denarja po turškem geslu „Snadi se“. Tudi heterogenost kulture, navad in duševno-moralnih vrednot nas vleče nazaj. Preveč smo ignorirali splošno priznana načela in norme moralnega življenja drugih razvitih narodov, ki se prebijajo v teh kriznih časih z manj samoodpodovanja in težav ter inflacije v Novo leto kot mi, ker so znali misliti naprej in brzdati svoje osebne in javne potrebe. So pozamezniki, ki to vidijo, kot na primer naš zvezni finančni minister Florjančič, ki je odstopil, - le da ni v našem časopisju odkrite javne razlage, zakaj je to storil. Mislim, da zaradi močno povečanih proračunskih zahtevkov, ki jih ni mogel zagovarjati in odobravati ter zaradi depozita za prehod meje, ki prizadeva najbolj razkosani Slovenski narod... Javnost pričakuje obrazložitve, saj smo samoupravljanci! Nam se je zdel Florjančič pošten, zato nas je vest brez komentarja na TV osupnila. Morda je vmes predlog, da bi se zbirale vse devize pri neki Centralni banki in se potem delile po potrebah. Širokoustneži bodo potem imeli večje potrebe kot tisti z žuljavimi rokami, ki so pridno delali in devize prigarali. Mislim, da se v tem pogledu najbolj razhajamo in to zato, ker je Slovenija v veliki meri odvisna od uvoza surovin. Smo republika, ki si služi kruh največ z industrijsko predelavo.

Mi smo ponosni na našo domovino in se trudimo, da bi imela ugled. Največji ugled ima tisti kmet, ki dobro gospodari in kaj pripravi v svojem življenju...“

IZ PAVLIHE

Namesto da bi si svetlili v prihodnost, vso energijo zapravljamo za razsvetljevanje preteklosti.

Ker v Jugoslaviji zadnje čase primanjkuje jedilnega olja, me je resno zaskrbelo, da ga morda ne pridobivamo iz nafte.

Tudi z neumnostjo moramo varčevati.

Dva stvari me bodeta v oči: krivica, kadar je, in resnica, ko je ni!

Od navdušenja so ga nosili na ramah, potem jih je pa zajahal!

Laže je pritrjevati tujemu mnenju kot imeti svoje.

Kdor se drži pravila, postane izjema.

Bil je tako napreden, da je prekoračil vse dovoljene meje.

Ljudje so sposobni narediti vse - samo da bi jim ne bilo treba delati.

Da bi se izognil dimu, je skočil v ogenj.

Dol z disciplino, zgoraj jo sovražijo.

Stabilizacija je, če globoko sežeš v plitev žep.

Nekateri se ne bi nikoli premaknili, če se zemlja ne bi premikala.

Čvrsta roka je nasprotnik gimnastike duha.

Kdor je iz tuje roke, je hitro vsega sit.

Včasih je težje opravičiti prisotnost kot odsotnost.

Kdor se je pravočasno trkal po prsni, mu ni treba podstavljati hrbtna.

Teoretiki majo več v žepih kot praktiki v rokah.

Z izbranimi besedami se da izogniti prehodu k dejanjem.

Imamo platno in škarje v svojih rokah, a kaj, ko je platno slabe kvalitete, škarje pa ne režejo.

Denar mora krožiti. Pri nas kroži iz rok v usta.

SLOVENSKE HRANILNICE IN POSOJILNICE JANEZA EV. KREKA V TORONTU

IZ ŽIVLJENJA ZADRUGE

GLAVNI ODBOR: Na svoji zadnji seji je glavni odbor sklenil, da se bo letošnji občni zbor vršil že 29. januarja 1984 v dvorani župnije Marije Pomagaj v Torontu. Letošnji občni zbor bo sodepadel s tridesetletnico obstoja zadruga, zato bo celoten spored bogatejši in obširnejši ne samo poslovno, temveč tudi družabno.

Glavni odbor je že na širši seji v mesecu oktobru v New Torontu tudi pripravil načrt dela za New Torontski urad. Glavni odbor je odobril denarno podporo koroškimi slovenskim dijakom, za katere skrbi Celovška Mohorjeva družba, in daroval starostnemu domu Lipa ter novemu centru Sv. Vladimira v Montrealu, namesto venca pokojnemu prijatelju duhovniku g. Janezu Jeretini.

BLAGAJNIK POROČA: Številke kažejo, da bo letošnje leto zelo ugodno, dosegli smo nove viške v številu članstva, v hranilnih vlogah kakor tudi v dobroimetju.

Zadružni uradni pregledniki (Chartered accountant) so že v mesecu novembru razposlali stanje računov gotovim članom z namenom, da jih pregledajo.

Vsi člani, ki ste spremenili hišni naslov, vas prosimo, da nam to sporočite, da vnesemo v sistem vaš nov naslov. V mesecu oktobru je postala redna uradnica gđ. Wanda Preželj. Vse člane, ki ste zainteresirani vložiti v sklad sporočamo, da je čas za letošnje poslovno leto samo do 31. decembra 1983. Čas za RRSP sklad pa je do 29. februarja 1984.

IZ NEW TORONTA: Vse člane obveščam, da smo spremenili delovni urnik. Nov urnik je: v četrtek in petek od 5 - 8, ter v sobotah od 10 - 12h. Z novim uradom pa bo prav gotovo tu nov razširjen delovni urnik. V našem uradu morete že sedaj opraviti vse vrste poslov kar zadeva hranilnih vlog ali posojil.

Iščemo direktorja prodaje: Pogoj: srednja glasbena šola, oddelek za posluh.

Joj, koliko bomo zdaj prihranili pri pralnem prašku! Pocenil se je, pa še dobiš ga ne.

Kaj ti več ne kadiš? Ne, jaz vedno neham, kadar se cigarete podražijo.

Kdor je stalno buden, največ sanja.

Laž sama zase zadošča. Le resnica potrebuje dve priči.

Če že moram sprejeti kakšno funkcijo, mi dajte kakšno manj odgovorno. — Neodgovornih funkcij ni, tovariš, kar odgovorno sprejmite, saj ni nobene razlike.

Bolj ga kritizirajo, bolj ima debelo kožo.

Vreme je postalo kot naše gospodarstvo: pozimi rastejo trobentice, marjetice in telohi, poleti pa pada sneg.

Nekateri brijejo norce na lastni koži.

Marsikaj je pri nas zaščiteno z visokimi cenami.

Kadar se Slovenci pogovarjajo o pitju, nimajo nikdar vode v mislih.

Slovenci med seboj: Ali veste, kako Gorenjec malica? Na list papirja si nariše krajnsko klobaso, potem pa na mesto vilic uporablja radirko.

Govornik
Stavki, odstavki, tirade,
slina iz ust mu prši,
Ves je razvnet od parade,
on govori, govori...

In ko vse fraze odsvira
in ko se v znoju spoti,
publika že reagira,
publika sladko že spi...

Vaše Kanadske oborožene Sile

Kanada ni bila nikoli vojaško agrsiven narod.

A, če smo poklicali, moški in ženske, prostovolci Kanadskih oboroženih Sil so vedno izverševali zadane naloge z nesebičnostjo in vdanimi dolžnostmi. V današnjih Oboroženih silah izvežbano in pretekle tradicije v zahtevah za bodočnost.

Oborožene sile so odgovorne za opazovanja in zaščito kanadskega ozemlja, za obrambo Severne Amerike s pomočjo NORAD, z izvršbo NATO obvesnosti in mednarodnih mirovnih (peacemaking) vlogah.

Poleg teh striktno vojaških vlog, Kanadske sile nudijo pomoč v slučajih nesreč, povzročenih s povodnjo, gozdovnimi požari, izlivov nafte (oil pollution) ali izkanjih in reševanjih. Gradimo in vzdržujemo ceste in postavljamo mostove. Še vedno igramo važno vlogo pri razvoju Kanade.

Nudimo vežbanje v 60 različnih poklicnih panogah v preko 20 različnih klasifikacijah. Plača na univerzitetna izobrazba je tudi na razpolagotem tistim, ki zadostijo zahtevam.

Za nadaljne informacije in uspešno bodočnost za mlade Kanadčane v vojski, obiščite naborna središča blizu vas, ali kličite (collect), mi smo na rumenih straneh telefonske knjige pod označbo: Recruiting.

**THE CANADIAN ARMED FORCES
LES FORCES ARMÉES CANADIENNES**

Canada

Denarni zavod J E Kreka

Finančno stanje

	1953	dec. 1983
Stanje vlog	24,399	10,171.334
Posojila	23,526	7,551.538
Z a p o r e d n a		
Štev. članov	132	4.024

Vredno je tudi zabeležiti dejstvo, da iz najete kleti leta 1953, danes zadruga lasti dvoje prijaznih hiš brez vsakega dolga in ki bodo v prihodnje služile še za večjo rast našega zavoda.

Preteklost tudi pove, da je Hranilnica in Posojilnica skoraj vedno obrestovala vloge ne samo po konkurenčni obrestni meri, obresti so bile višje. To je bilo mogoče samo zato, ker je bilo pri vodstvu Zadruga veliko prostovoljnega dela ter velikodušnosti in požrtvovalnosti uradništva na eni strani, na drugi strani dobra volja in zaupanje članov. Oboje pa je povezoval v preteklih 30 letih v močno enoto g. J. Senica ne samo z nesebičnim delom temveč z vedrim optimizmom.

Ako bo ta življenska sila pot v takem obsegu, potem moremo trditi, da bo prvi slovenski denarni zavod v Torontu doživel zlati jubilej.

Letos smo zabeležili nov višek, vloge so narastle do 6. decembra za \$2,312.300 tako, da je stanje vlog 6. decembra \$10.171.334.

Prihodnost in razvoj Hranilnice in Posojilnice ne zavisi samo od upravnega aparata ali pa odborov, glavne smernice prihajajo od članov, ko glasno izpovedo svoje mnenje ali želje. Letni občni zbor je priložnost in forum, kjer bomo črtali nove poti. Zato ne bodite skromni s vprašanji in nasveti 29. januarja 1984.

KULTURNE PRIREDITVE Slovensko gledališče pripravlja v mesecu januarju kulturni večer na Manningu v pesmi, besedi in plesu. Na tem kulturnem večeru bo tudi sodelovala gđ. Nežka Čekuta, danes priznana umetnica v kanadski oderski umetnosti. Pri božični polnočnici jo bomo mogli slišati s kora župnije Marije Pomagaj.

Prav tako pripravlja slovensko gledališče italijansko moderno dramo Vladimira Cajolija: Štiri redovnice zaslišujejo.

Slovenska šola ima na svojem programu izdajanje šolskega lističa "RAST". V letošnjem letu je bilo izdanih že pet števil. V omenjeni listič pišejo samo otroci.

Sen. Frank J. Lausche 88 letnik

Cleveland — Dopisnik tega članka si štejem v dolžnost, da nekoliko napišem o rojstnem dnevu našega senatorja Frank J. Lausche, ki ga je imel 14. novembra. Vsi Slovenci v Z.D.A. kakor tudi v drugih državah, ki Slovenci tam žive, poznajo našega slavljence in ga vsi visoko cenijo.

V serviglianskem taborišču v Italiji, smo dobivali Ameriško Domo vino. Potom tega ljubljene slovenskega dnevnika smo zvedeli, da je bil v Clevelandu v tem času za župana Frank J. Lausche, ki je izšel iz ugledne slovenske družine, kar je bilo vsem clevelandskim Slovencem to v veliko veselje in ponos.

Senator Frank J. Lausche je bil velik politik, zelo nadarjen, ugleden in pravičen. Zato je bil tukaj javnosti ljudem priljubljen, kot popolen oče svoji družini. Bil je advokat, dvakrat za župana v Clevelandu, petkrat za guvernerja v Ohio in dvakrat za senatorja v Washington, DC.

Za nas Slovence, ki smo bežali iz komunističnega raja, je bil senator Frank J. Lausche med prvimi, ki so nam odpirali vrata za preselitev v to našo blagoslovljono Ameriko. Kot vsak normalni človek, on ni nikoli priznal komunizma. Bil je vedno veliki idealist, Amerikanec in Slovenec.

Slovenci, ki smo se rodili v ZDA, jih je več med nami, kateri pozabljajo, da so iz slovenske družine. Naš senator Frank J. Lausche z velikim ponosom vsakemu pove,

da je sin slov. staršev. Njegova mati ga je vzgajala v slovenskem duhu in v njih družini so govorili vedno slovensko. Ima se živega brata Erola in dve sestri, Frances poročeno Urankar in Josephine poročena Welf. Kot je pesnik zapisal velja za našega slavljence „Kar mat' me učila, me mika zapet. Kar starka zložila jo lično posnet - Slovenec sem, tako mi je mati djala, ko me je še pestovala.“

Kadarkoli imamo, kako slovensko slavnost ali prireditev v našem Clevelandu, nas vse to poživljuje in nas napravi zadovoljnega, če se nahaja med nami senator Frank J. Lausche. Podobno je bilo, ko je živel se med nami naš škof dr. Gregorij Rožman. Vse pride in vse mine v našem življenju. Kar je lepega ali nam zaželjnega, ne bomo nikoli pozabili.

Dopisnik tega članka imam se posebno drage in lepe spomine na senatorja Frank J. Lausche. Večkrat, ko sem bil bolan ali nesrečen v svojem življenju, je bil on vedno pri meni, kot usmiljeni samarijan, Ravno, tako mi je bil vedno desna roka, če sem njega rabil. Če bi vse to napisal, bi bila to velika in dragocena knjiga. Za vse to, mi bo on ostal najbližji moj prijatelj in zavedno nepozabljen.

K rojstnemu dnevu želimo našemu slavljencu vsega najboljšega za ta dan z željo da bi še dolgo zadovoljno živel med nami, ker se vedno srečnega počutimo v njegovi družbi.

Jože Vrtačnik

Antigonish, N. Sc. — Pred božičem je bila za „Vseučeliški teden“ razstava „Faculty Publications“ na St. Francis Xavier univerzi v Antigonishu, kjer moremo zaslediti tri knjige ki zadevajo nas: This is Slovenia, knjiga o J. E. Kreku in knjiga o svetniškem delu škofa Baraga med kanadskimi Indijanci. Prvo sta pripravila urednika S. D. dr. R. Čuješ in g. V. Mauko s sodelovanjem univ. prof. g. E. Gobca, drugi dve pa je pripravil dr. R. Čuješ sam, profesor na Antigonishki univerzi.

Buenos Aires, Argentina

Z 10. decembrom 1983 je Argentina z nastopom nove dr. Alfonsinove vlade prešla v novo dobo in čas demokracije. Ta dan bo ostal v zgodovini naroda zgodovinski datum, ko je ta lepa in bogata dežela po tolikih letih vendarle zaživela v svobodi. Veliko slavje v poslanski zbornici na kongresu je izvenelo v eno samo narodno epopejo, odsev zrelosti predstavnikov obeh večinskih strank. Dr. Alfonsinov nastopni govor o vladnem programu v težkih argentinskih časih je potrdil, da ima ta dežela moč, ki se zavedajo resne dobe, v kateri živi ta Argentina in Amerika. Prisotnost Peronove žene, bivših prezidentov in miren prevzem oblasti, ki jo je novemu izročil general Bignone, izjave različnih političnih predstavnikov za sporazumno politično delo vseh narodnih organizmov, dajejo Argentini in s tem tudi Južni Ameriki stvarne politične temelje - nedvomno tudi važne v nizu svetovne politike.

Alfonsinov govor o demokraciji bi zaslužil priobčitev vseh njegovih tez, tako značilnih za pravo razumevanje demokracije. Dr. Alfonsin je bil jase, predložil je narodu stvarni položaj, narodu zagotovil mir in delo, napovedal boj terorizmu vseh vrst, zlasti pa delo in kruh. Zunanje politično bo ostala vlada še nadalje v tretji svetovni politični strukturi, temeljila pa zlasti na prijateljstvu z narodi Južne Amerike.

Še nekaj moramo ugotoviti: da razmere in napačne ali preuranjene odločitve vržejo narode v nesrečo in da prav te vplivajo na razvoj dogodkov, da se narod odloči. Argentina je prišla do volitev šele po malvinski žaloigri, ko je general Galtieri izgubil zaupanje pri vojaki in tudi pri narodu. V nasprotnem primeru bi dežela še danes imela vojaške vlado. Zato bo Alfonsinova vlada kmalu uredila spor s Chile, v malvinskem vprašanju pa se ravnala po diplomatskih potih, ne da bi se s tem odpovedala argentinski suverenosti.

10. december je za Argentino in tudi nas slovensko zdomce zgodovinski dan. Zmaga demokracije je nov dokaz, kako se narod in zlasti mladina odloči spontano za svobodo, ko je narodu mera polna.

Vojaški roki bodo v Argentini verjetno skrajšani, to zaradi varčevanja in zmanjšanja deficita v državnem proračunu. Nova vlada bo na drugi strani skušala tehnično izboljšati vojsko, mornarico in letalstvo. Razvoj v atomski energiji bo služil le mirovnim namenom in Argentina s tem dokazuje svojo odločitev, biti garant svobode in miru na južnem kontinentu.

Vodstvo Osrednje slovenske hiše v Bs. Airesu je kupilo sosednje zemljišče. Tako bo slovensko središče postalo s svojo lepo stavbo še lepše. Čestitamo in podporo vsem priporočamo!

V Argentini je zatisnila svoje trudne oči Osterčeva mama. Bila je vzorna slovenska mati in velika prijateljica slovenske državne misli. Njenim vrlim sinovom Francetu, Ludoviku in Pavletu izrekamo naše iskreno sožalje. Vse prežodaj se je po božji volji ločila od nas tudi ga. Mira Perharičeva. Soprogu naše sožalje. SDG v Argentini izreka sožalje tudi g. Mirku Kopaču ob smrti njegovega brata v domovini.

Argentinska kritika je sprejela negativno politično knjigo J. J. Kirkpatrick, stalne zastopnice USA v Združenih narodih. Politično razpravljanje „Diktatura in protislovja“ je s severnoameriškega gledanja nedvomno izobražen doprinos k študiju tematike političnega razvoja na ameriškem kontinentu. Diplomarka odkriva na 300 straneh mnoge javne tajne in s precejšnjo nediplomatsko odkritosrčnostjo priznava Carterjeve zmote o poseganju USA v totalitarnih deželah, v katerih je s pretirano kritiko zasledovala in branila t. i. človečanske pravice in takorekoč podpirala mnogokje terostič na dejanja levičarskih skupin in še zdaleč ne razumela odpora legalnih vojaških in policijskih posegov proti mednarodnemu zarotništvu ki je mnogokje z moskovsko podporo hotela uveljaviti svojo hegemonijo. Njena analiza političnih razmer v različnih deželah je relativna in diplomarka jo skuša prilagoditi severnoameriškim političnim in gospodarskim koristim. J. J. Kirkpatrick je zdaleka boljša poznavalka političnih razvojev v Ameriki kot Carter. Velika zagovornica demokracije išče prvenstveno izhoda za uveljavljene svobode s sistematičnim izenačenjem terorizma in nasprotnikov rdečega nasilja, čeprav najdemo v nekaterih odlomkih razprav mnogo pravih ugotovitev, ki pojasnujejo politično problematiko v Južni in Srednji Ameriki. V večini njenih odkritjih rcali nasprotje hegemonističnih dejstev severnoameriške politike, kar jih kot ameriški rodoljubinji nihce ne more kaj več očitati. Prav nič ne prikriva s svojo politično analizo, po kateri se ji zdi skoro upravičeno, da Moskva posega kjer le more, da razširi ideološki vpliv, s trditvijo, da z isto pravico lahko tako po svetu nastopajo USA za svoj vpliv-obe sili za svojo hegemonijo. Svetovno politično razgledana diplomarka je s svojo knjigo precej odkritosrčen tolmač severnoameriške politike. Njen zaključek, da je svet razdeljen v dvoje sfer, je naraven. Diplomarka je v Argentini znana že iz časa malvinske vojne in je precej pripomogla k padcu tedanjega zunanjega ministra, osebnega poslanca v času nevarne južnoameriške in argentinske krize.erne

Slovensko pevsko društvo „Gallus“ v Bs. Airesu je 19. novembra proslavilo svojo 35. letnico svojega dela in posvetitve slovenski pesmi s posebno uspešnim koncertom. S kratkimi besedami je nemogoče dovolj povdariti, zaslug te idealne slovenske družbe, ki z dr. J. Savellijem oživlja že desetletja v našem zdomstvu slovensko pesem in glasbo. Skoro ni slovenske prireditve, pri kateri ne nastopa slovenski zbor. Na koncertu, katerega se je udeležilo lepo ne nastopa slovenski zbor. Na koncertu, katerega se je udeležilo lepo število slovenskih rojakov, sta zboru in dr. Savelliju čestitala delegat Orehar in predsednik Zedinjene Slovenije arhitekt J. Vombergar. Concert je počastil tudi glasbenik in dirigent Drago Šijanec. Slovensko državno gibanje se pridružuje čestitkam z željo da bi Gallus še mnoga leta pel zdomcem in s svojo pesmijo vžigal v slovenskih srcih ljubezen do naše domovine.

Ni popuščanja!

Premnogokrat čujemo, da so razmere v SFRJ in Sloveniji boljše kot v USSR, Poljski, Madžarski itd. Nedvomno so gotove človečanske pravice v SFRJ, kot recimo svoboda potovanja, malo bolj spoštovane. Pa tudi v zadevi potovanja ne smemo pozabiti, da so do leta 1957 streljali na naših mejah na prebežnike povsem tako, kot drugod na mejah držav vzhodnega bloka. Potne liste je dobil povprečni državljani šele po letu 1957. Sedaj se položaj slabša, ker je premnogim potni list odklonijo in je uveden plog, ki je tako viden, da dobro zapira možnost potovanja povprečnemu državljanu. Mirno rečeno, da je Jugoslavija četudi „formalno“ ni v vzhodnem bloku je v pogledu nesvobode povsem enaka z USSR, Madžarsko, Poljsko. Nasprotnikov režima je v zaporih relativno več v SFRJ kot v Sovjetski zvezi! Slovenska cerkev, edina organizacija, ki je ostala izven kontrole partije je vse od revolucije naprej podvržena velikemu preganjanju. Cerkev je pač edina, ki v Jugoslaviji še dvigne glas ko krivice partije postanejo prevelike. Ona je edina, ki ne priznava privilegija novemu razredu in vztraja na spoštovanju človeka. Cerkev se zadnjih 10 let silno trudi, da bi, - rečimo Božič bil dela prost dan in da bi Cerkev dobila pravico uporabe radia. Na vse tozadevne intervencije partija ne reagira. Letos je Družina št 49/50 (božična) v neke vrste protestu enostavno objavila faksimile božičnega programa Radio Ljubljana iz leta 1930. Takrat je bil dober del celodnevne programa posvečen Božiču! Božično meditaci-

jo na radio je podal znani pater Roman Tominec, nam poznani frančiškan. Ta izredni duhovnik je med vojno obiskoval zaprte levičarje v zaporih in je zato bil odlikovan od novega razreda. Vprašamo se, kaj bi tvegala naš pater, ako bi novim oblastnikom povedal, da bo rad sprejel odlikovanje, vendar samo ako dovolijo obiskovati duhovnikom ječe in kako radijsko odajo. Nič več kakor so imeli v „diktaturi“ prve Jugoslavije.

Svoječasno je g. Mitja Ribičič izjavil, da bi cerkev lahko prišla do oddaj radia samo, ako bi organizira svojo oddajo. Takih privatnih radio ur je cel kup v Italiji. Tehnično in finančno to danes ni noben problem več. Ker upanja na dodeljen čas v državnem radio skoraj ni, bi to mogoče bila pot za slovensko cerkev. Mi izseljenci, ki smo če vedno člani slovenske cerkve bi tako zadevo vsestransko pozdravili!

ZU

• **Ob zaključku llista smo izvedeli najnovejše iz Slovenije. Z nekaj strani smo bili obveščeni, da je po novih odredbah v inozemstvo brez pologa, toda samo enkrat na leto. Za drugo ali večkratno potovanje pa ostane pri starem pologom [„kavcija“] Nek: tržaški trgovec, ki je na obisku v Toronto [J. B. K.] pa pravi da Slovenci iz matične domovine le težko še kaj kupijo v Trstu. Dinar je v primeri z lanskim letom padel točno na polovico vrednosti. Koncem 1982 je bil 1 Dinar [novi] vreden 26 lir, danes je vreden samo še 11 do 12 lir.**

ZU

Izpraševanje vesti

Ob novem letu se skoro vsak od nas za trenutek ustavi, pregleda uspehe in poraze preteklega leta ter skoro nagonsko naredi vsaj površen načrt za čas, ki je pred njim. Brez načrtnega dela si življenja skoro ne moremo več misliti. Večina od nas pri tem misli le na materialne dobrine, manj pa smo prepričani, da bi morali še bolj gledati na duhovne vrednote, ki so poročstvo vsega dobrega in plemenitega. Le duhovnost je vir moči in temelj lepše bodočnosti, zato je prav, da se, če imamo še upanje in nam je za srečo naših otrok, temeljito orientiramo, kje smo na naši duhovni poti.

Že vnaprej vem, da mi bodo nekateri tole pisanje zamerili, češ da se po nepotrebnem vtikam v svet, ki je stvar vsakega posameznika. Kakor že večkrat prej, tudi tu posebej poudarjam, da je to moje osebno gledanje, da nimam najmanjšega namena koga žaliti, še manj komu

jemati dobro ime, zelo pa želim, da se naša skupnost za novo leto prezrača in si iskreno pogledamo v oči. Le tako bomo v stanju delati za čast slovenskega imena v svetu in v korist svojemu narodu, ne kot ga pojmuje rdeči režim doma, ampak da mu pomagamo pridobiti od Boga mu dane pravice, kar se pravi, da bo na svoji zemlji živel svobodno, si neovirano izbiral oblast in postavbe ter po svoji vesti brez strahu častil Boga. Za tako vzvišene cilje pa je nujno potrebno, da znamo belemu reči - belo, črnemu - črno in na tej najosovnejši podlagi, ki je, resnica nad vse in v vsem, gradimo našo duhovno hišo pa najsibo to v verskem ali narodnostnem oziru.

Že dva meseca pišem in zažigam kose papirja, ker je vsebina boleča in nočem, da bi me kdo napak razumel. Ker pa vem, da nas bo zgodovina nekoč sodila, ne le po tem, kaj smo prav ali napak storili, ampak tudi za vse, kar smo spoznali za dolžnost pa nas je bilo te dolžnosti strah ali sram, pišem vrstice v imenu vseh tistih, ki so zaradi greha molka mnogih, ki bi morali spregovoriti, pa niso, bili zapeljani, so trpeli, ali so celo izgubili svoje življenje. Prepričan sem namreč, da so mnogi zašli na krivo pot, ker drugi, ki imamo možnost za to, ne znamo ali nočemo hoditi ravne poti.

Od našega prihoda v novo domovino smo bili pričre mnogih sprememb, med katerimi tudi nepotrebnih naspotij ni manjkalo. Nisem proti različnim gledanjem, dokler ima kaj besede pamet, ki nas vodi k določenemu cilju. Problem nastane, če so naši idejni pojmi zmedeni, ali pa hočemo celo zavestno zapeljivati svojega bližnjega.

Vsekakor se moramo spriljziniti z dejstvom, da imamo opravka z ideološko in ekonomsko emigracijo. Kakor smo iz različnih vzrokov zapuščali domovino, tako imamo tudi različne cilje, ko se na tujem spet postavljamo na noge. Prva leta smo bili politični emigranti v veliki večini. Pozneje so prišli za nami drugi, med katerimi se je mnogim že poznala komunistična šola in socialistični družabni vpliv. Začela so se različna gledanja, ko je vsak imel in branil svoje poglede. Pod tem vidikom bo gotovo vzeta tudi tale razprava.

Jaz na položaj gledam z očmi političnega emigranta. Mad leti 1950 in 1960 nas je bilo številčno veliko manj kot danes, a idejno smo bili dosti močnejši. Doživetje masovnega pokola vrnjenih domobrancev in zavest izkoreninjenja in domače zemlje so bili takrat še vitalni del nas samih. Zato smo znali biti eno, napak drugih nismo iskali in smo se naravnost kosali, kdo bo več doprinesel k skupni stvari. Rastla so društva, pevski zbori, igralske skupine in, čeprav berači na tujih tleh, zmožni smo bili zgraditi prvo in kmalu potem še drugo slovensko cerkev v Torontu. *Nihče ne bo mogel nikjer in nikoli zavreči dejstva da je bilo vodilo in duhovna moč te naše delavnosti spomin na naše pomorjene brate in zahvala vsemogočnemu, da nas je ohranil pri življenju.* Vidno potrdilo tega je spominska plošča v cerkvi Marije Pomagaj.

Ko smo se gospodarsko malo opomogli, se je začel razkroj; nekaj po zaslugi tistih, ki so bili, odeti v ovčja oblačila, med nas poslani, drugo po krivdi nas samih, ki smo idealizem zamenjali z dolarjem.

Dokler v tisti povojni raztepenosti in strahu nihče ni upal javno misliti na pomorjene brate in je bil marsikdo na tihem vesel, da je prilezel skozi in mu nihče ni delal sitnosti, je še nekako šlo. Ko pa smo se domobranci začeli organizirati in si postavili nalogo, pomagati invalidom in napisati resnico o revoluciji, smo kmalu spoznali, da dotakratni molk ni bil le gola slučajnost. O domobrancih se ni dosti govorilo ali pisalo, v njihovo obrambo še veliko manj; nekaj iz strahu, da nemoralni zapad, ki je skriv naše velike narodne nesreče, v svojo črno knjigo ne bi zapisal tudi imen tistih, ki bi se potegovali za čast izdanih in pomorjenih slovenskih fantov, še več pa zato, ker smo začeli v sebi dvomiti, smo se pomehkužili in smo zajadrali z velikim svetom. Na kritična vprašanja o vrnitvi domobrancev smo v odgovor dobili razlago Kuharjevih govorov, posebno pa kazanje na tisto nesrečno „prisego“, katere nihče od domobrancev ni vzel resno; za svojo propagando so jo izkoristili le komunisti, peščici naših pa je prišla prav, da so z njo opravičevali svojo politično majhnost in nezrelost. Vse to pa še zdaj ne odgovori na vprašanje: zakaj slovenskega položaja in domobrancev niso prikazali take, kot so v resnici bili in to v začetku, ko je bil za to še čas, kar bi lahko položaj ob Turkaju bistveno spremenilo. Nič čudno ni, če do tega ni prišlo, kajti bili so v družbi britanskih parlamentarcev, ki so dobro vedeli, da so bila važna vladna mesta v rokah ali pod vplivom komunističnih vohunov (Burgess, Philby, MacLean in drugi), a niso imeli volje, da bi naredili red. Do kraja neznačajni in naduti so pazili samo na to, da se njihova politična kletka

ni toliko tresla, da so mogli preživeti dobo svojega mandata in vojno. Naši so tem „gentlemen-om“ verjeli v prepričanju, da bo na koncu vse prav in v tem upanju so vsaj nekateri računali na vladne stolčke, četudi bi ti viseli v oblakih Titovega raja. Za tako zadržanje je zdaj že več izjav.

Kdor prebira zgodovino 2. svetovne vojne, lahko brez pridržka v to isto vrsto postavi krivce in zločince z obeh strani in jih obsodi. Vse je bila le igra za oblast in koristi velesil, brez vsakega čuta za pravico in brez ozira na voljo prizadetih narodov, zato so pa tudi ustvarili red, katerega je samo hudič lahko vesel.

Tako je bila med drugimi zločini slovenska domobranska vojska vrnjena in izdana v smrt od tistih, ki na vsa usta kriče, da se bore za svobodo malih narodov, kaj hitro pa je bila na poti tistim, ki so umiranje naroda gledali od daleč, in vsem drugim, ki niso spoznali, da je že v tistih dneh šlo za življenje celega naroda.

Kmalu se je začelo tudi obleganje slovenskih župnij, ker cerkev je bila za nas tudi na tujem središče verskega in narodnostnega življenja. To trdnjavo je bilo treba minirati od znotraj in od zunaj. V tej smeri se je že zelo zgodaj začutil pritisk iz domovine. Pred leti je eden od duhovnikov to tudi javno priznal. In namesto, da bi se vsi zavedeli svojega poslanstva, so nekateri podlegli vabam in propagandi. Iz svojih src so začeli odvrivati podobe stoletnih resnic, ki so bile sicer trde, a prinašale so srečo in blagoslov, in se oprijemali novih, ki so vabile in omljabijale, puščale pa nas prazne in brez miru. Mnogi so se spremenili, kot bi jim opral možgane. Čez noč bi bili radi vsem vse pa so v tej vneti šli predaleč.

To kolebanje se je kazalo na razne načine.

Najprej je bilo napoti vse „politično“. „Politično“ je bilo namreč vse, kar zakulisnim oznanjevalcem novega reda ni bilo všeč, čeprav je bilo v resnici le nadaljevanje boja za obstanek in vsega, kar je slovenski rod ohranjal nad štirinajst stoletij.

Boj nevarna je bila druga stopnja te igre. Kazala se je v strahu, da bomo z vztrajanjem pri starem škodovali Cerkev v domovini, nad katero se režim lahko maščuje, obenem pa smoskušali biti zelo obzirni do tistih ki v Cerkev pridejo kvečjemu za božič in za veliko noč. Da se koga od teh „ne odbije“, se ne sme kazati preveč naklonjenosti do tistih, ki smo protirežimsko usmerjeni. Tako smo se morali počasi umikati v kot korist tistih, katerim vera ne sedi preveč globoko v srcu. Na žalost ta argument o „neodbijanju“ še zdaj drži. Verjetno nihče od „božičnih ali velikonočnih vernikov“ ni začel redno hoditi k maši, na drugi strani pa so primeri, ko so zavedni rojaki skupnemu delu obrnili hrbet, ker niso hoteli iti še drugič na led.

Najhujša pa je tretja faza, ki ni niti nobena skrivnost, saj že vsa javnost vidi, da so mnogi iz naše boljše družbe silno zaposleni, kadar imamo domobranci kakšno prireditev, od katerih že spominska maša in romanje v Midland nista več izuzeti. Ob takih prilikah imajo navadno druga pota, očitno pa je, da nočejo biti del našega spomina.

Ko smo pred osmimi leti v Midlandu postavili Spominski križ žrtvam vojne in revolucije, se je nekdo zelo poniževalno izrazil, da se za to zavzema „majhna skupina“. Že prej, od takrat naprej pa še posebno, ta „majhna skupina“ vsako leto napolni cerkev, vsako leto pa je teže dobiti koga, ki bi upal reči besedo o naših pobitih, med katerimi so mnogi brez dvoma pravi mučenci za svojo vero. Nekateri vidijo vse, kar je hudega na vsetu, ne najdejo pa besede obsodbe za zločin, ki so sa naši komunisti storili nad 10 in deset tisočih naših bratov, ko so jih do onemoglosti stradalni in pretepali, jih rezali na kose ter jih nazadnje zmetali v neblagoslovljena brezna.

Lani smo šli v tej smeri še korak naprej - pri križu ni bilo duhovnika... Eden od jezuitov se je temu čudil, nekam boječe pa je vprašal, če ni to morda kakšna politična manifestacija?

Nejevolje je bilo precej. Potem smo brali tole pojasnilo: „Poslanstvo laikov v cerkvi prihaja vedno bolj do izraza, zato je zelo na mestu, da laiki sami opravijo komemoracijo pri križu in vodijo križev pot, če je duhovnik zaposlen v spovednici...“ Ne zanima me, kdo je to zapisal, je pa v teh besedah zajeto vse tisto, kar je na tem zadnjem romanju bolelo v srcu. Res ne vem, zakaj je bilo vse to potrebno.

Podobno je tudi ob domobrantskih banketih, ko je vedno dosti izgovorov. Samo domobranci so bili tista nesrečna bitja, ki niso iskali izgovora in jim tudi zagovor ni bil dovoljen, ampak so morali brez besede v smrt, prav gotovo tudi za krivdo našega popuščanja. Lepo bi bilo, če bi prizadeti v njihovem spomin upali javno pokazati svojo solidarnost, ne iz dolžnosti ampak iz prepričanja.

Kar se tiče nas, laikov, napravimo, kar moremo in pomagamo, kjer se da, ker imamo vest in vero od doma, — toda praznina med nami ostane in se veča, čeprav je nočemo. Več let med nami že nekaj vre, a smo molčali iz poštovanja, bliža pa se čas, ko bo mehurček tega dobronamernega spoštovanja počil.

Pravi čudež je, da v tej zmedli pojmov po petintridesetih letih še kdo stoji zravan in ponosen. Pa nas je veliko, ki svojega hrbta še nismo upognili in ne mislimo pasti na kolena pred rdečega malika. Ostanje pa žalostno dejstvo, da se moralni pritisk je izjaval na tiste, ki svojega značaja niso imeli naprodaj, zato je ob spominu na krvico včasih le hudo.

Največji filozofi verjetno ne znajo odgovoriti na vprašanje: Kaj ljudi vleče s komunizem? Kjerkoli pride na oblast (povsod s lažjo, silo in prevaro) tam povsod brez izjeme zavladava sovraštvo, krivica, suženjstvo in revščina. Pa vendar ljudje vseh slojev, posebno pa razvajenci in razuzdanci iz boljših krogov od obloženih miz, zavidljivih položajev, in kupa bogatstva obračajo oči po našem

boljšem, kar naj bi prinašal komunizem.

In kaj zavaja naše slovenske ljudi, ki smo sami na svoji koži spoznali in občutili, da komunizem ne nudi nič pozitivnega? Zakaj starši svojih otrok ne pouče tega modernega zla, preden ti stopije v vrste raznih „mirovnih protestov“, ki so prav taka laž, kot je bila pri nas krinka „Osvobodilna Fronta“! Dvojno krivico pa delajo tisti, ki še sami hodijo od blizu gledat to zver, ki je popila toliko nedolžne krvi. Ni važno, če to delajo iz strahu, ali iz ponosa do „velikih doprinosov revolucije“, katere zna rdeča propaganda do skrajnih meja napihniti, ali pa morda samo iz meščanske presitosti in iskanja trenutnih koristi. Možno je eno ali drugo, ker ob klicu naših gora ne pomislimo na to, koliko krvi je preteklo v teh gorah, in sploh ne mislimo toliko, da bi ločili resnico od laži, zato nas lahko vsak čvekač prekucne, da pod vtisi napačnih iluzij počenjamo, česar nas je potem sram.

Tako smo našo skupnost precej spremenili v neke vrste trgovsko podružnico, kjer človek toliko velja, kar plača; kjer je poglavitna naloga lov za bogatstvom in častmi, šele dolgo po tem na pride tista zvozenela dolžnost ljubezni do naroda in domovine. Vsega tega bi ne bilo, če bi pri vsem pehanju ohranili trden značaj in mislili s svojo glavo. Ker pa pustimo, da za nas mislijo drugi, smo spregledali osnovo, ki bi morala biti začetek, temelj in gonilna sila vsega - sebe. Tako se korak za korakom umikamo z barikad, na katerih jih je za narod in vero očetov toliko padlo. Tisoči in tisoči so za te svetinje darovali svoja življenja, mi pa jim ne privoščimo niti hvaležnega spomina in to danes, skoraj štirideset let pozneje, ko že drugi rod dviga glavo, se norčuje o ni „junaštev in pridobitev“ in zahteva resnico o oni drugi strani revolucije, o kateri režimska zgodovina nič ne pove.

Vseh teh spodsrljajev ni mogoče enostavno opravičiti s strahom.

Ker pa je med nami tudi precej bojazljivcev, pogledjmo, kako nepotreben je strah pred komunizem; drugi, bolj lahkoverni tipl, bodo lahko iz istih besed spoznali, da se pravzaprav klanjajo največjim zločincem vseh stoletij.

Tik pred vojno sta se nemški nacizem in sovjetski komunizem povezala v Ribbentrop-Molotov pakt. To ni bila neka slučajna nenapadalna pogodba; to je bila zveza dveh do pike enakih partij, ki sta ideološki laži, zarednega sovraštva in sužnosti. Pri tem pa ne smemo spregledati, da to idejno bratstvo ni prenehalo z napadom Nemčije na Sovjetsko zvezo, ampak je pod tajnim vodstvom kominterne podtalno živelo v vseh armadah, zato so komunisti imeli zveze z nacisti in fašisti v Sloveniji, zato so Sovjeti in Nacisti tako „bratsko“ razdeljili Poljsko, zato je skoro brez boja padla Francija in tudi Jugoslavija, narodi pa so bili povsod tisti nepomembni drobiž, ki so trpeli in umirali.

Ko je Hitler to pogodbo prelomil in napadel Sovjetsko zvezo, je Stalina prevzel tak strah, da je šele čez enajst dni napad sprejel kot verjetnost in dejstvo. Tudi tedaj ni mislil na fronto, kjer so bežali in umirali slabo oboroženi sovjetski vojaki, ampak na svojo varnost; nevarnosti namreč ni videl v nemškem napadu, ampak v ruskem narodu, ki je javno klical po ulicah Moskve: Kdaj pridejo? (namreč Nemci). Tedaj je živo občutil, da ima največjega sovražnika v ruskem narodu, katerega je že trindvajset let stradal in moril. Tega sovražnika je zdaj hotel držati pod kontrolo znotraj meja, zato je zapovedal zbrati ogromno armado tajne policije (NKVD in SMERSH) in jo postavil na fronto z nalogo, da so pobijali in gnali pred nemške tanke in preko minskih polj umikajočo se vojsko, Ukrajince in Beloruse pa so vlačili v taborišča Gulaga, še preden jih je dosegla nemška vojska, Kjer za to niso imeli časa, so pobijali cele vasi, tako da so bile kleti v mnogih hišah polne mrličev. Štelilo teh žrtev gre v milijone. Vse to iz strahu pred lastnim narodom.

V propagandne namene Sovjeti trdijo, da je vojna zahtevala sedem in pol milijonov žrtev (tu so mišljene samo vojaške žrtve), ne povedo pa, da so tri četrtine teh pobili sami, ker je bil za KP špijon in izdajalec vsak, ki je kakorkoli prišel v stik z zahodno civilizacijo. Po statistikah je bilo po vojni nasilno vrnjenih pet in en četrt milijonov sovjetskih državljanov, ki so več svobode pričakovali od okupatorja kot od „priljubljenega“ sovjetskega režima. Skoro vsi so končali v kazenskih taboriščih Gulaga.

V borbi za isto „svobodo“ so jugoslovanski narodi od približno šestnajst milijonov prebivalcev izgubili skoro milijon ljudi (pri vseh imajo posredno ali neposredno krivdo partizani), od tega je Slovenija procentualno žrtvovala največ, ker je imela največ rdečih kolovodij in komisarjev, ki so bili šolani v Rusiji, pobljanja pa so se naučili v španski revoluciji. Kljub temu je bil strah tudi med našimi partizani nepopisen. Znali so junaško pobijati neoborožene ljudi, preden se je poleti 1942 leta narod uprl, ter vrnjene in razorožene domobrance po končani vojni, v času pa, ko jim je naš človek v skrajni sili odgovoril z orožjem, so samo bežali in bi nikoli neprišli na oblast, če bi jih ne podpirali slepi zapadni zavezniki. Zato je res pravi nesmisel in greh proti lastnemu narodu, če se skrivamo in odpoveduje mo mi, kibi morali biti glas pomorjenih in upanje krvavečega naroda.

Vem, nihče noče biti del tega zločinskega početja. Pa vendar so člen te strašne krivice vsi tisti, ki po nepotrebnem hodijo gledat razvaline tisočletne narodove kulture in se (morda nevede) klanjajo tistim, ki na tem velikem grobu spet z žulji in krvjo nedolžnih ljudi gradijo stavbo modernega barbarstva, v kateri kmalu ne bo prostora niti za ime slovenskega naroda.

Če se zdaj vsaj malo zamislimo v zgoraj navedene primere, ki so samo bežni, obrobni zapiski zdaj že petinšestdeset let trajajočega masovnega zločina komu-

Izpraševanje vesti

Nadaljevanje iz str. 5

nistične partije, res ne vem, česa se nam je bati, ali na kaj smo lahko ponosni. Morda se nam vse to zdi nepomembno, ker se godi nekje daleč in gre mimo nas, a ko bodo nekoč jedrne rakete žvigale s kontinenta na kontinent, da poravnajo krivico, katero svet dela že skoro celo stoletje, tedaj bomo imeli za slabo marsikaj, kar se nam danes zdi dovoljeno in brez graje, gotovo pa bo takrat lažje tistim, ki bodo mogli reči, da s svojim molkom ali slabim zgledom tega suženjstva niso širili tudi med nami.

Ko preiščujem žalostne razmere med nami, se dostikrat spomnim, da so komunisti v revoluciji in po njej pomorili devetinšestdeset slovenskih duhovnikov. Zakaj? Ker so bili duhovniki, zato v svojih srcih niso mogli mešati evangelijskega in komunizma, ki je proti vsaki veri. Prav po teh

žrtvah je naš narod zlo komunizma spoznal, in se uprl. In v Teharjih je domobranski kurat, potem ko je videl, da je vse izdano in brez sodbe vodeno v smrt, dajal odvezo na pesku klečečim fantom. Za to dejanje njegove svete službe so mu v zapestju odsekali roke, on pa je s krvavimi štuciji še naprej dajal odvezo in blagoslov. Kaj naj bi naši bratje morali še dati, da bi nekatere med nami prepričali, kdo je imel in ima še vedno pravi? Če nam ta veliki zločin ne da spoznanja, potem se ne čudimo, če je naša mladina brez cilja in zahaja na zgrešena pota, nekaj zato, ker jo zvabi svet, v prvi vrsti pa po naši krivdi, ker ji mi sami iz svoje praznine ne moremo nič dati. Vsaka mladina je idealna, toda pri graditvi značaja hoče vzorov in išče opore, te pa ne more najti pri ljudeh, ki za korist „odprtih vrat domov“ menjajo svoje prepričanje, če treba tudi dvakrat na dan. Učili so nas, da je v duhovniku združeno

božje in človeško. Slovenci smo v njem gledali več Kristusa kot človeka, zato smo ga spoštovali, ljubili in mu sledili. Samo komunisti so v našem narodu sprebrgli ta sveti odnos, ko so jih toliko zverinsko pomorili. Kar pa se zadnja leta med nami opaža, je eden od velikih grehov našega naroda, ker pozabljamo na mrtve in niti pomorjenim duhovnikom ne dajemo časti, ki jim gre. Zdaj za novo leto pojdemo vase ter prosimo moči in modrosti, da bomo kot velika slovenska družina iskali in brez strahu izpričevali resnico, v kateri edini moremo najti srečo in mir, mir v svojih srcih, mir v naših družinah in mir med seboj. Šele taka družba bo iz svoje srede zmožna dati ljudi, ki bodo naš narod tudi preko sedanjih preizkušenj pripeljali v lepše dni, da bodo rodovi, ki pridejo, lahko peli, kot smo v mladih letih prepevali mi: Vse je vihar razdjal, narod pa vedno stal... S. P.

Domovina, zamejstvo in zdomstvo ob slovenskem božiču

(Članek je prispel tik pred Božičem in ga zato objavljamo za novo-leto, op. ur.).

Mladinski spomini so najlepši spomini-zlasti za nas stare, ki iste oživljamo v drugi mladosti. V roke mi je prišla 4. knjiga Mohorjeve družbe (Celje 1970) - Praznično leto Slovencev-Starosvetne šege in navade od pomladi do zime. Napisal jo je Niko Kuret. Delo je polno bogastva, ki se izraža v popisovanju starih slovenskih šeg in navad slovenskega človeka prav do industrijske dobe, ko je v naši domovini prevladala proletarizacija našega kmečkega ljudstva in tudi po rdeči propagandi zapeljane mladine. Mladina v zdomstvu je prav nasprotno žela v slovenskih šolah in tečajih sadove pravega slovenstva, ki ga naši vzgojitelji nudijo že desetletja mlademu in idealnemu zdomskemu rodu.

Tej mladini veljajo tudi naslednje vrstice, ki sem jih nabral iz tako znamenitega N. Kuretovega dela in pripisal tem tudi nekaj osebnih spominov.

N. Kuret je s knjigo oživel šege, mnoge so že utonile v preteklost. Knjiga je bistveno dopolnila našo narodno podobo.

Vsa pričevanja, ki jih bom le na kratko navedel, naj vzbudijo pri nas zdomcih v svetu spomine na mladost z željo, da u njih pripovedujemo mladini, naj to pripovedovanje izpopolnimo, saj je med nami zdomci toliko rojakov iz vseh krajev naše Slovenije.

N. Kuretovo pisanje je zelo domače in polno ljubezni do čiste slovenske besede - brez tujk, ki jih ugotavljamo pri nekaterih sodobnih pisateljih.

Znanstveno kritiko prepuščam kulturnim kritikom, hkrati ugotavljam, da je pisatelj N. Kureta v vsem pisanju vodila ljubezen in resnica. Njegovo delo za Miklavžovo leta 1970 je res lepo Miklavžovo darilo.

O slovenskih jaslicah

V življenjepisu sv. Frančiška Asiškega beremo, da je s svojimi brati obhajal polnočnico v votlini sredi gozda.

Likovno upodabljanje Kristusovega rojstva sega še v čas krščanstva. Tako najdemo v rimskih katakombah podobe na presno, ki kažejo Tri kralje in Rojstvo. Bizantinska umetnost nam je ohranila vrsto upodobitev Kristusovega rojstva, romanska in gotska umetnost jih ima nešteto.

Najstarejša podoba Rojstva na slovenskih tleh je na samostanskem pečatu nekdanjega samostana v Gornjem gradu iz 13. stoletja. Bistvu jaslic se približajo šele plastične ali reliefne upodobitve na oltarjih V Gornji Lendavi obstojajo še danes ostanki takega oltarja. Prizore rojstva najdemo tudi na oltarjih - Crnigrob pri Loni (1652), Rožnik pri Ljubljani (17. st.). Vrh pri Vrhniki (1.700) in pri Sv. Vidu pri Lukovici (1749). Z začetkom 17. stoletja srečujemo jaslice na samo po jezuitskih in cerkvah drugih redov. V cerkvi pri sv. Jakobu v Ljubljani so bile jaslice že 1644 leta. Jaslice v nekdanji kapucinski cerkvi v Ljubljani nosijo letnico 1762. Nemški jezuiti so pri preganjanju redov skušali zatreti tudi jaslice, kar mu ni uspelo. Slovenski človek se je, kot danes pod ateistično vlado uprl in začel postavljati jaslice v svojih domovih. Po „Novicah“ sklepamo, da so po letu 1830 na Slovenskem jaslice bile splošno zname. J. Arko nam leta 1848 opisuje postavljanje jaslic. Njemu se pridružuje A. Praprotnik s popisovanjem svetega večera na kmetih. Najstarejše je jaslično izročilo na Gorenjskem. Vkljub tirolskemu vplivu s tradicijskimi jaslicami in večno lepo „sveto noč“

se jaslice na Koroške niso uveljavile in tudi v Benečiji so ostale dolgo neznane.

Slovenski narod si je ustvaril svoje, posebne jaslice. Postavljal jih je na troglasto deščico v Bogovem kotku. Hribček s Betlehemom, spodaj hlevček - ali kakor smo rekli na Štajerskem - „štalica“. Kipe smo porazdelili na „ravnino.“

Rezbarska kronika nam govori o številnih neznanih talentih, ki so razvijali in ustvarjali to narodno umetnost. Znani so n. pr. glinasti pastirci, ovčke, Jezušček z Marijo in sv. Jožefom in Tremi kralji. Na žalost je veselje za lastno ustvarjanje - podobarstvo, ljudsko kiparstvo v 19. in 20. stoletju usahnilo. Jaslice so nadomestili industrijski izdelki z naslikanimi tiski. Tiskane pole s pastirčki so se nagrmadile na trgih. Nekateri so se sicer prizadevali za boljše kakovost papirnatih jaslic, industrija je začela pošiljati v trgovine cenene plastične figure-nekatere umetniške vrednosti. V revoluciji so se tudi slovenske jaslice s slovenskim narodom znašle v tiski. Danes dobri ljudje na deželi obnavljajo jaslice po cerkvah, slovenske krščanske družine so se sedaj, ko partijci proslavljajo „mrzlega dedka“, še bolj ogrele za idejo Kristusovega rojstva v svojih domačijah.

O slovenskih prtičkih

V slovenskih domovih se že desetletja srečujemo s tipičnimi prtički. Domača obrt je na Slovenskem zajela širše kroge in danes se razvija v različnih krajih v domovini in tudi v zdomstvu izdelovaj prtičkov. Naše ljudstvo obnavlja vsako leto prtičke - z Jezuščkom in Jagnetom - in tako izpričuje svoje krščanstvo.

Stotine strani bi lahko napisal, vendar ne bi mogel nikoli zajeti vsega, kar slovenski narod ohranja svojim rodovom v ponos in Bogu v čast.

Hvale vredno bi bilo, da bi naši očetje in matere v zdomstvu oživljali te lepe slovenske navade. Tako bo naša mladina ob praznikih občutila toploto in ljubezen naše domovine in ostala zvesta narodnim izročilom.

„Božič“ - je staro slovensko ime - mali Bog. Slovenci praznujemo tri praznike: Kristusovo rojstvo, Sv. Tri kralje in praznik Njegovega razglasenja. V otroških in študentskih dneh smo dan pred Božičem posvečali s postom - s sveto bilo na Štajerskem, v Prekmurju s svetim postom in bedenjem, v Beli Krajini s bádnikom, železniški kovači s „svetim delopustom“. V Prekmurju še danes praznujejo „koledne svetke“, v Beneški Sloveniji „Sveti Božič“.

Starši naj pripovedujejo mladini o božičnem kruhu „poprtniku“, o savinjskem „postolniku“, o koroški „kopi“ (Železna Kaplja).

Osebnó se rad spominjam „klocev, mižnjeka (rženega kruha) in postavljanja jaslic. Ta „žegnan“ hleb je jedla vsa družina, z brati in sestrami smo z njim počastili tudi živino.

Na Štajerskem je morala biti moka za ta kruh „pomošnjek“ zmleta doma - na žrnjlah. Potica s rozinami je prišla na vrsto šele po tem kruhu. V Slovenskih Konjicah in na Frankolovem poznano „prten ali močen kruh“ - iz pšenične moke. Ko smo doma imeli hmelj, so nam pridali še malo divjega hmelja, da bi kruh še bolj „vzkipnil“. V naši bivši dekaniji je Gorišek Ivan iz Vojnika kot dekanški cerkovnik znal pripove-

Dobili smo s prošnjo za objavo

PROTESTNA IZJAVA SIS

Slovenska ljudska stranka, ki vztrajno in pozorno spremlja dogodke v Jugoslaviji, ob poizkusu uvedbe novega učnega načrta, to je ob pripravi „programskih jeder za pouk v osnovnih in srednjih šolah“, čuti kot neredno dolžnost in zgodovinsko nalogo, da ob ponovnem zastiranjju slovenskega jezika in narodne samobitnosti javno izreče svoj ogorčeni protest.

Vzgojno-izobraževalni načrt, ki ga je predlagala Zveza komunistov Jugoslavije na zasedanju 12. kongresa, je izdejstvo nad slovenskim narodom in nad slovensko preteklostjo. Uveljavitev tega načrta predstavlja nemerni smrtni udarec slovenskemu narodu v matični domovini ter zamejstvu in zdomstvu, ker bi s tem centralističnim ukrepom usehnile korenine narodne in kulturne priпадnosti. „similacijski poizkus Komunistične partije Jugoslavije je tudi žalitev in poniževanje v tolikem trpljenju preizkušenega slovenskega naroda, ki se je z lastno neuničljivo življenjsko silo ohranil in z lastnimi naporí avignil med najkulturnejše narode v Evropi.

Slovenski narod živi, ker je pokazal vsem, ki so ga hoteli kdajkoli streti ali kupiti, da ljubi svojo preteklost, si gradi sedanost in trdno zaupa v bodočnost, ko mu bodo spet vladali svobodno izvoljeni predstavniki.

Slovenska ljudska stranka, ki vzdržuje v slovenskem narodu že 90 let tradicijo krščanske družbene ureditve v demokratičnem okviru, pozdravlja napore Slovenske školske znanosti in umetnosti, slovenske Cerkev in vseh narodnjakov, za ohranitev skupnih narodnih vrednot in pravice; istočasno pa ostro obsoja brezobzirnost odgovornih oblasti v komunistični Socialistični republiki Sloveniji.

Nobena državna ureditev, ki uničuje kulturne vrednote in čede krivico, ne more služiti skupni blaginji. Zato se pridružujemo protestom vseh tistih, ki se bore doma, v zamejstvu in zdomstvu proti jugoslovanski vladi, ker krši osnovne in neodrekljive pravice slovenskega naroda.

Skušali so nas uničiti s severa in zahoda pa jim ni uspelo; prav tako ne bo uspelo tem, ki poizkusajo isto z vzhoda.

Slovenski narod bo živel, ker hoče živeti. Živel bo v Sloveniji, v zamejstvu in v zdomstvu.

Miloš Stare

Načelnik

Slovenske ljudske stranke

Buenos Aires, 31. 12. 1983

dovati o naših navadah kar po dekanjskih farah in vaseh). V Novi cerkvi, kjer je bila naša stara dekanija prav do smrti kanonika Žagarja, so mamice postavljale na mizo lonec otrobov - kot zdravilo za zobobol in grižo. Uro daleč od nas v Dobrni pravijo božičnemu kruhu „postovjek“. V Šmartnem ob Paki poznajo „poprtnik“. Na Dolenjskem ima skoro vsaka vas svoje šege. V Ribniški dolini imenujejo božični kruh „župnek“. Ta je tako velik, da ga morata kar dve ženski položiti v peč. V Begunjah pri Cerknici imenujejo božični kruh „župnik“, ki ga uporabljajo pri mentrgi.

Matija Valjavec pripoveduje o „lokvanju, pljučnjaku z graham in zelišči“. To zlasti v Prlekiji in na Prekmurskem. Ljudstvo pripisuje še danes temu kruhu čarodajno moč. „Gubanica“ je znana na Brdih in Beneški Sloveniji (orehi, lešniki in fige), prav tako okoli Gorice. Tu kadljo in blagoslavljaajo z oljkami.

Zdomci še danes radi kadljo in kropijo z blagoslovljeno vodo svoje domačije. V nekaterih hišah sem videl napise Sv. Treh kraljev.

V Prekmurju imamo sveti post s suhim fižolom, hrenom in kuhane „sklojce“, v Slovenskih goricah jedo „kuminovo juho“, v Rožu prigrizejo „krapce“, ki so „nabulani“ (nadevani) s suhimi hruškami in konopljo.

V Žuženberku jedo „uheljne“ (jabolčne krljice), v Beli Krajini kruh, vino in kostanj, na Notranjskem krompir v oblicah in sladko mlečno kašo. Na Primorskem se poslužujejo za post „fancljov“, Brežani pljejo „menih-šilce žganja...“ Jaz na stara leta večkrat sanjam, kako smo študentje v jeseni skoro vse sobote popoldne hiteli v Pekerske gozdove nabirat kostanj. Pred božično bilo smo pojedli toliko kostanja, da smo se nekateri s tem „postom“ zredili. Gibanice, kostanj in ječmenova kava so nam pognali kri v žile, sicer ne bi mogli vzdržati vsa zgodnja jutra svetim mašam ter petju na koru, kjer je igral na orgle dr. Karlinov spovednik oče Marko... Bil je majhen, pa smo ga radi ubogali. Škofov spovednik je bil za nas več kot kardinal. Odpuščal je grehe škofu in tudi nam. Kako vse drugače toplo nam je bilo pri nedeljskih svetih mašah v kapeli klasične gimnazije, kjer sem stregel dr. Kocipru.

Danes žarnica...

Luč gori na mizi, luč pri jaslicah - v spomin na Luč sveta... Vso noč mora goreti lučka - danes električna žarnica...

Tako se slovenska družine zbirajo v svojih domovih. Domačije diše po rožah in po kadilu. V takem prazničnem vzdušju

Multiculturalism isn't just a dream

It started in 1971 when Multiculturalism became an official policy of the Government of Canada. And in 1982, the cultural mosaic that is Canada became enshrined in the new Charter of Rights and Freedoms.

Today, everyone, no matter what their cultural heritage, shares in those rights and freedoms.

For information please contact the Secretary of State office nearest you, or write to:

Communications Directorate
Section "M"
Department of the Secretary of State
Ottawa K1A 0M5

Multiculturalism...
it's a reality!

Multiculturalism
Canada

Multiculturalisme
Canada

Canada

MULTICULTURALISM

V spomin prijateljem

Te skromne vrstice posvečam prof. M. Orožnu in vsem pokojnim in živim prijateljem iz celjske gimnazije. Dr. Žnidaršič in Blaško sta padla kot četnika v Jelendolu, Rčcka so kot partizana ubili Nemci, Ing. Trbovca, dr. Planinca in Jagodiča so likvidirali partijci. Srebotnjaku smo domobranci kot ujetemu partizanskemu kurirju darovali življenje. Konec Vrečarja in Vojnika nam ni znan, Ing. Gajšek je izginil v pozabo, Rus je umrl na jetiki, Trobentar je po svojem samorastniškem značaju šel svojo pot, Sonja Borlakova in Vlasta Sernečeva sta v tujini, Ing. Maks Ocvirk je umrl v Argentini, Kočarjeva Majda je dosegla po svojih zaslugah diplomatsko konzularno mesto, Dara Celinškova, njena sestra zdravnica in Kukčeva Manja (bila je z menoj v Srbiji) so osrečile svoje družine. Sošolci nemških celjskih staršev so plačali (König in drugi) nemške zločine med vojno s smrtjo ali izgonom iz domovine.

Med svetle žrtve našega odpora proti komunizmu se moramo spominjati E. Savellija, ki so ga komunisti obsodili in po mučenju ubili 1. 1948 v Crnomlju. Ostal na bo najsvetlejši vzgled zvestobe narodu v boju za njegovo svobodo.

Prof. Orožen je s pomočjo nas šestošolcev zbral in pozneje izdal knjigo „Gradovi in graščine“. Tri leta smo se v slovenskih urah pogovarjali o vražah in čarovnicah ter o bajkah o gradovih in graščinah. G. profesor mi je kot časnikarju leta 1937 daroval to knjigo s posvetilom „sodelavcu te knjige“. Nepozabni spomini velikega Slovenca, ki ni nikoli dopuščal besede „pa“ in „ipak“. Ko sem te dni bral novelo pisatelja Potrča, sem našel v njej 17 „pa“... Prof. Oroženbi mu ne prisodil zadovoljivega reda. S celjske gimnazije smo v svetu: dr. Julij Savelli, velezaslužni dirigent pevskega zbora Gallus in predsednik slovenske Pristave. Že kot študent je vodil gimnazijski pevski zbor, prof. Tavželj mu je prepustil zaradi velikega dirigentskega daru gimnazijsko cerkevno petje, bil je duša nas Svitovcev, ki smo se v času kraljeve diktature zbirali v zakristijah in v opatijski sobi. Rudi Stermecki je bil še pred nedavnim v Južni Afriki, Pistivček in Kalan sta nam izginila, prof. Felicijan je v USA, Mravljakova vdova, Sonja Borlakova in Prekoršek v Argentini, Serneč Vlasta v Braziliji, v domovini Brišnik Ančka, dekan Varga, župnik Drogenik so doma, urednik Smeri Tine Duh in moja malenkost v Argentini. Tu je umrl tudi M. Ocvirk, Fiser je izginil kot svetloba na filmskem platnu (sodeloval je pri kinih v Celju in v Ljubljani), o. R. Bevcu sem izgubil vsako sled, Peštaj je sedaj zdravnik. Zadnjič sem ga srečal v Sarajevu na postaji, ko so nas Nemci sedili v Srbijo. Tominšek je zatisnil oči med vojno, kje je žandarmerijski poročnik R. Dobovišek, ne vemo. Poveljnik partizanskih skupin stotnik Bon mi ni leta 1943 v Novem mestu znal odgovoriti o njegovi usodi. Ogrizkova brata sta srečno prešla revolucionarno nevihto. Med mlajšimi Celjani povečujejo našo celjsko družbo v zdomstvu v Argentini Marjan Pograjc in Silvo Lipovšek.

Večina pokojnih in še živih je sodelovala s prof. Orožnom pri zbiranju gradiva za njegove knjige. Gozdovnik Hribernik mi je dan za dnem pripovedoval čarovniške zgodbe o graščinah.

Rad sem ga spremljal na Anski vrh, kjer je stanoval lepi vili v gozdu. Bil je poln domislic, ki sem jih rad napisal, da sem nato pri slovenskih Orožnovih urah delil s sošolci njegove zaklade.

Ti spomini naj spopolnjujejo popisovanje o slovenskih navadah in šegah, saj v knjigi „Gradovi in graščine“ najdemo toliko lepih ljudskih zgodb prav za božične praznike.

Prof. Orožnova zadnja knjiga o našem lepem celju je polna virov, o katerih smo kot študentje tako razpravljali v slovenskih urah.

Te vrstice posvečam z voščilom: Božični mir vsem živim po svetu - vsem prijateljem srečno Novo leto 1984.

Slavko Skoberne

Po nastopu Anropova se množijo v Sovjetiji aretacije podtalne delavske organizacije NTS (Narodno Trudovoj Sojuz = Narodna Delavska Zveza). Ta organizacija je bila ustanovljena še za Stalinovih časov, a je bila precej pohlevna in ni imela pravega cilja. Šele po nastopu poljske „Solidarnosti“ je NTS znova zaživela, se organizirala po poljskem vzorcu in je sedaj razširjena po vsem sovjetskem imperiju. (Po: Slovenski Glas, VI/10)

Več kot 30.000 litvanskih katoličanov je protestiralo v protestni spomenici, naslovljeni na Andropova, proti obsodbi litvanskega duhovnika Alfonza

Svarinskasa. (Po: S.G., VI/10) Sovjetski režim je bil prisiljen zapreti antireligiozne muzeje, ker so obiskovali mladi Rusi te muzeje, da bi molili pred razstavljenimi ikonami. (Po: S.G., VI/10)

Blizu Lubecka so odkrili zahodnonemški mejni stražniki podzemski rov, ki so ga izkopali komunisti v DDR, da bi lahko prihajali neopaženo na ozemlje ZNR in tam vohunili. Takšne rove so odkrili še v Ratzenburgu in dva na bavarski meji. Zahodnonemški mejni stražniki so odkrili v 1. 1983 že osem različnih komunističnih predstraz, ki so vohunile v ZNR. (Po: S.G., VI/10)

Nemski katoliški družboslovec Oswald von Nell-Breuning je bil odlikovan s spominsko plaketo Kornelija Gurlitta. (Po: S.G., VI/10)

Iz Slovenije smo zvedeli, da se priseljeni Albanci demonstrativno učijo slovenščine in se na ta način javno solidarizirajo s slovenskimi separatisti, kar priseljene Srbe neznanosko jezi. (Po: S.G., VI/10)

V Trientu se je sestal Komitet Pobude, ki hoče izdelati za vse alpske dežele, t.j. Avstrijo, Bavarsko, Južno Tirolsko, Julijsko krajino, Lombardijo, Hrvaško in Slovenijo, osnutek za „Čarter alpskih področij“. Zborovanju sta nečelovala predstavnik Južne Tirolske Enrico Pancheri in predstavnik Lombardije Fabio Semenza. (Po: S.G., VI/10) Sovjetski general Grisin, ki je prisel 8. oktobra v polni uniformi preko sovjetske meje v Turčijo, je prinesel s seboj aktovko, ki je bila natrpana s skrivnimi dokumenti sovjetskega generalnega štaba. Ti akti so toliko važnosti za Ameriko, da so po zaslišanju generala le-temu takoj dali povsem novo ameriško uniformo in tudi novo ime, da bi ga tako prikrili pred sovjetskimi vohuni v ZDA. General Grisin je takoj potem odletel v ZDA. (Po: S.G., VI/10)

Od Luthra do Orwella

Lansko leto je poteklo med drugim tudi v praznovanju 500. letnice rojstva Martina Luthra, letnica letošnjega leta pa je naslov knjige, ki jo je izdal l. 1949. Obletnica Luthrovega rojstva je povzročila poplavo knjig, člankov in zborovanj in podobno se obeta za Orwellovo knjigo *Nineteen Eighty-Four*, ki je bila prevedena v 62 jezikov (njegov pravo ime je Eric Arthur Blair).

Človeška zgodovina je mešanica logičnega razvoja malega števila temeljnih idej in vposegov poedincev, ki jim uspe te ideje učinkovito izraziti to idejo in tako povečati njeno učinkovitost v družbi. Pri tem je tudi značilno, da se pojavijo nove ideje najprej v abstraktni filozofiji (in morda tudi v umetnosti). Večji vpliv na družbo dobe, ko se pojavijo v verstvu in nato preidejo na področje politike, gospodarstva in celo zakonodaje. Ker nastopijo v dobi, ki jo obvladajo novim idejam nasprotni nazori, mnogokrat izživeti do vseh možnih skrajnostih, prinesejo svežega duha in za nekaj časa izboljšajo družbeno življenje. Ščasoma pa postanejo po svoje enostranske in ker jih ne otehtavajo več ideje, ki so jih same spodrinile, vodijo do vedno bolj očitnih protislovij in družbenih težav. Dolgotrajne krize postanejo primerno ozadje za nove ideje, ki morejo izpeljati družbo iz novih težav, če se jih oklene in prevede v življenje zadostno število ljudi. Če takega preroda ni, pomeni to konec te določene kulture.

Zgodovina je ocenila Luthra predvsem kot verskega reformatorja, kar je gotovo tudi bil. Toda v zgodovinskem razvoju Zapada je njegov pomen predvsem kot oseba, ki je postavil poedincev nad družbo. S svojim naukom, da si sme vsak poedinec sam razlagati sveto pismo, kakor ga sam razume, je zanikal pravico Cerkve kot družbe, da bi si smela lastiti pravico do avtentične razlage božje besede. To temeljno misel je razširil tudi na zakon. Zanikal je, da bi bil zakon zakrament in s tem njegovo nerazveznost. Zanj je bil zakon "ein weltlich Ding", posvetna zadeva, pogodba med dvema poedincema, ki jo je mogoče razdreti kot vsako drugo sveto pogodbo.

Absolutnost poedinega in zanikanje realnosti višje enote, ki je več kot vsota poedincev, sicer ni bila Luthrova iznajdba. Že več stoletij preje se je pojavila v filozofiji kot nominalizem. Na eni strani je bila ta ideja preabstraktna, da bi vplivala direktno na družbeno življenje, po drugi strani pa jo je za več stoletij spodrinil vpliv Tomaža Akvinskega in sholastike. Ko pa je prešla v Luthrovi formulaciji v vero, ki je imela takrat neprimerno večji vpliv na osebno in javno življenje kot ga ima sedaj, je sprožila podobne pojave na vseh področjih družbenega življenja: v politiki formalno demokracijo, v gospodarstvu kapitalizem, v znanosti pozitivizem.

Defoe je populariziral idejo individualizma s svojim romanom *Robinson Crusoe*. Pri tem so bralci prezrli, da je bil Robinson že socializiran v družbi in da je tudi rešil nekaj pripomočkov iz razbite ladje. Končno je dobil še pomočnika Petka tako da je ostalo od resničnega individualizma bora malo. Teoretično zanikanje države je bilo seveda v opreki z vsakdanjim izkustvom. Trije teoretiki t.zv. "družbene pogodbe" so skušali razložiti to nasprotje z bajko o izvorni pogodbi med člani - poedinci prvotne človeške družbe. Pri tem je imel vsak različno predstavo o človeški naravi in je temu primerno skoval opravičilo države, ki jo je zagovarjal. Za T. Hobbesa (1588-1679, 1651 *Leviathan*) je človek po naravi slab. Da se ne bi ljudje med seboj poklali, so po skupnem dogovoru predali obost nad sabo vladarju. S to razlago je upravičil absolutno monarhijo. Za J.J. Rousseauja (1712-1778; 1762 *Contrat Social*) je človek po naravi dober. Družba je nastala tako, da je vsakdo dal vse svoje pravice vsem drugim. Ker so tudi vsi drugi dali svoje osebne pravice tudi njemu, tako nihče ni na zgubi. Ta skupna volja je šele v poznejšem razvoju dobila razlago, da je enaka volji večine. Tako je utemeljil Rousseau demokratično državo. J. Locke (1632-1704) je zavzel srednje stališče: človek je po naravi deloma dober, deloma slab. Zato pri sklenitvi "družbene pogodbe" ne preda državi vseh svojih pravic, marveč si jih nekaj pridrži (n.pr. pravico do življenja, do zasebne lastnine) in država mora spoštovati te pravice poedincev. S tem je legitimiral ustavno monarhijo.

Ameriška revolucija je razglasila človečanske pravice (1776) in nekaj let pozneje tudi francoska revolucija (1789). Namen teh razglasitev je bil omejiti vposeg državne oblasti v dejavnosti poedincev. Podobno kot načelo ločitve cerkve od države sta imeli ti dve deklaraciji za namen, preprečiti zlorabe oblastnikov, ki so enačili svoje osebne ali skupinske interese z interesi skupnosti in so uporabljali vsa nasilna sredstva, da bi preprečili izgubo svojih privilegiranih položajev v družbi. Tudi načelo ločitve cerkve od države je hotelo preprečiti neupravičen vpliv organiziranih cerkva na politično življenje, toda v zadnjih deset letjih so začeli uporabljati to načelo tudi kot locitev od vere kot take od javnega življenja. V ZDA jim je uspelo, da je tudi ustavno sodišče sprejelo to interpretacijo in je med drugim prepovedalo običajne molitve v javnih šolah. Podobno so raztegnili tudi človečanske pravice tako daleč, da so v mnogih primerih zanikali celo pravice drugih, ne samo občestev kot je n. pr. družina, ampak v primeru splava tudi pravice moža, ne samo pravice spočetega otroka do življenja. V Ontariju je neki sodnik odločil v tožbi neke mladostnice proti svojim staršem, da so bile sicer zmerne omejitve, ki so jih postavili starši za mladostnico, toda da ima ta kljub temu pravico živeti s svojim fantom in starši jo morajo vzdrževati do njene polnoletnosti.

Skrajni individualizem pa je povzročil tudi idejo in prakso kolektivizma. V takem sestavu posameznik ne pomeni nič - je samo odvisni del celote. Kolikor ima pravic, jih ima samo po milosti celote, ki jih more brez opravičila odvzeti. Seveda kolektiv more obstojati le v obliki diktatur poedincev, ki uporabljajo vsa moderna vojaška, policijska, politična in gospodarska sredstva obenem z monopolom nad vzgojo in informacijskimi sredstvi, da prisilijo vsakogar, da se podredi koristim celote, kakor jo oni opredelijo. George Orwell je orisal v svojem romanu *Tisoč devetsto osemindeset* tako družbo. (Čeprav obstoja letoš poplava člankov in knjig o Orwellovi, naslov romana ni imel namena biti kaka določena časovna napoved, da se bo to primerilo letos - izvir naslova je mnogo bolj prozaičen: knjigo je pisal leta 1948 in je samo zamenjal zadnji dve številki!) Pri tem ni mislil samo na razmere v Sovjetski Zvezi. Čeprav se je smatral za socialista in se je celo boril v Španiji na republikanski strani, je prav tam spoznal, da komunistom ni v prvi vrsti do izboljšanja položaja za delovno ljudstvo, ampak za zagotovitev popolne oblasti. Tudi v

Angliji sami je opazil pojave, ki so kratili pravice poedincev in omejevale njih svobodno delovanje pod pretvezo interesov celote, čeprav je šlo le za korist vladajočih slojev.

V takem vzdušju, ko grozi na eni strani pretirani individualizem onemogočiti družbeno življenje in ko preti na drugi strani nevarnost, da se polaste totalitarne oblasti tudi v še demokratičnih državah bodisi desničarske, bodisi levičarske klike, pomeni objava pravic družine priliv svežega zraka, ker poudari pomen vmesnih družb med poedincem in državo za ozdravitev družbenega življenja. Je to pot, ki jo je orisal Pij XI v okrožnici *Ob stiriidestletnici* (1931) za družbeno-gospodarsko življenje in jo je ponovno poudaril Janez Pavel II v okrožnici *O človeškem delu* (1981). Le močne vmesne družbe od družine do samoupravnih gospodarskih in političnih enot, v katerih bo omogočena vsakomur udeležba tudi na odločitvah, ki ga zadevajo, morejo zagotoviti vsakomur, ki je obenem edinstveni poedinec, pa tudi član družbe, polni razvoj tako v osebno zadovoljitev kot tudi v korist družbe.

Rudolf Čuješ

Zakonodaja za delavske zadrug

Zadrug kot gospodarska podjetja potrebujejo za svoje uspešno delovanje tudi primerno zakonodajo. Zlasti v ZDA in v Kanadi imajo v tem oziru velike težave, ker je gospodarska zakonodaja prikrojena za kapitalistična podjetja. Tudi če zadrugnikom uspe, da dobe posebno zakonodajo za svoje zadrug, se morajo večkrat zadovoljiti s kompromisi. V kreditnih zadrugah so n. pr. vloge štete kot delnice, čeprav zakon ne gre tako daleč, da bi zahteval za te delnice tudi pisane dokumente.

V ZDA prednjači v zadrugni zakonodaji država (Commonwealth) Massachusetts. Bila je prva, ki je uzakonila kot bistveno oznako zadrug t. zv. demokratično načelo, po katerem ima vsak član samo en glas brez ozira na število vpisanih deležev (1866). S pomočjo Kanadčana Desjardinsa je uzakonila tudi prvi zakon za zadrugne hranilnice in posojilnice (kreditne zveze) l. 1909. Lansko leto pa je zopet bila prva, ki je uzakonila poseben zakon za delavske zadrug.

V ZDA obstoja že dolgo nekaj delavskih zadrug, toda obstoječa zakonodaja jim ni dala prave možnosti razvoja, ker je vezala pravice v zadrugi na zadrugne deleže. Ker je v uspešnih zadrugah znatno narasla vrednost deležev, je bilo težko najti nove člane, ki bi zmogli dovolj denarja, da bi odkupili deleže člana, ki je ali hotel nastopiti pokoj ali pa zapustiti zadrugo iz kakšnega drugega razloga. Tako je danes v ZDA precejšnje število uspešnih delavskih zadrug (zlasti v industriji vezanega lesa - plywood), ki pa imajo sorazmerno majhno število delničarjev in znatno število najetih delavcev nečlanov, kar pomeni praktično zanikanje delavskega zadrugništva.

Sedanja gospodarska stiska je znatno poživila zanimanje za delavske zadrug. Obstoja več primerov, ko so delavci odkupili tovarno, ki so jo lastniki hoteli zapreti, češ da ni več donosna, in so dosegli gospodarski uspeh. Zaradi pomanjkljive zakonodaje pa je prešlo dosti takih uspešnih delavskih zadrug zopet nazaj v obliko kapitalističnega podjetja. Nekateri ekonomisti so zaradi tega mnenja, da imajo delavske zadrug samo prehodni pomen kot primer na industrijska strategija v zrelih industrijskih državah, kjer dosedanj vposegi ne pomagajo več. Po njihovem mnenju (primerjaj nedavno knjigo: K. Bradley in A. Gelb, *Worker Capitalism. The New Industrial Relations*. London: Heinemann Educational Books 1983) pomenijo delavske zadrug boljše rešitev kot druge vrste reševanja (n.pr. z državnimi podporami). Če je podjetje gospodarsko nerentabilno, bodo delavci to dejstvo raje sprejeli, ko se bodo prepričali, da ga tudi oni niso mogli rešiti. Če pa podjetje uspe, bo po preteku neke dobe itak zopet prešlo v kapitalistično obliko.

Čeprav so nastale delavske zadrug že pred rochdaleškim konzumnim društvom (1844), ki ga na splošno smatrajo za začetek sodobnega zadrugništva, se niso toliko uveljavile kot druge vrste zadrugništva. Najbolj so bile še razvite v Franciji. Po drugi svetovni vojni pa so najbolj uspešne delavske zadrug med Baski v Španiji s središčem v Mondragonu. Poleg drugih činiteljev je eden izmed temeljev njihovega uspeha, da so ločili deleže od lastninske pravice na deležu povečane vrednosti zadrug. Mondragonske zadrug so predvsem posledična vzgojnega dela kaplana Jose Maria Arizmendi-Arrieta, ki je skušal najti rešitev perečih gospodarskih problemov svoje okolice v duhu papeških socialnih okrožnic in je preko svojih učencev uresničil že mnogo idej okrožnice Janeza Pavla II O človeškem delu. Iz prve delavske zadrug ULGOR se je razvil cel kompleks, ki vsebuje 85 delavskih zadrug s kakimi 20.000 člani; pridružene so še številne druge zadrug - 6 poljedelskih, 2 služnostne, 43 zadrugnih sol z baskovskim jezikom, 14 stanovanjskih zadrug in velika potrošniška zadruga z več kot 40 trgovinami.

Strogo izvajajo načelo, da morejo biti zaposleni v njihovih delavskih zadrugah samo osebe, ki so v njih dejansko zaposlene. Članski delež daje vsakomur pravico do vpliva na vse važnejše odločbe v podjetju na občinih zborih, pa tudi preko izvoljenih ravnateljev, ki najamejo upravnike. Upravniki so odgovorni za vsakodnevno poslovanje. Člani so upravičeni do 70% letnega presežka, ki se razdeli sorazmerno z delom vsakega člana in neodvisno od njegovega deleža. Vsak član ima poseben račun, v katerega se stekajo letne obresti na njegov delež in pa njemu pripadajoči presežki (če izkaže letno poročilo izgubo, se sorazmerni del te izgube odpiše od tega računa). V primeru prenehanja članstva ali ob upokojitvi ima član pravico do izplačila bilance tega računa.

Ta sistem je našel rešitev med osebnimi in stvarnimi pravicami zadrugnih članov. Pravica soodločanja je osebna pravica, ki je sicer pogojena po članskem deležu, toda neodvisna od njega. Pravica do deleža na presežku je tudi osebna pravica v toliko, kolikor je zvezana z delom vsakega člana in ne z njegovim deležem, ki predstavlja njegovo finančno sodeležbo v podjetju. Članov osebni račun predstavlja njegovo lastninsko pravico in je dejansko notranje posojilo podjetju (ki se tudi obrestuje). Čeprav more v dobi članstva z njim samo omejeno razpolagati, preide n. pr. v primeru smrti v njegovo zapuščino, dočim prenehanja v tem primeru njegova pravica do soodločanja in do nadaljnje sodeležbe pri presežku.

Nadaljevanje na str. 9

Ali veste...

da urad „The Public Complaints Commissioner razpravlja o pritožbah proti metropolitanski torontski policiji?

Če imate pritožbo zoper policaja, ki je v službi „Metropolitan Toronto Police Force“, lahko sedaj vložite pritožbo naravnost na neodvisno civilno agencijo. Ta agencija je „The Office of the Public Complaints Commissioner“.

Ta važni urad je bil zamišljen, da zagotovi da spori med državljani Torontske Metropole in člani njene policije dobe takojšno in popolno preiskavo. Ta agencija ni v nikaki zvezi s policijo in ste lahko zagotavljeni, da bo vaša pritožba naletela na pravična in nevtralna ušesa.

Če niste zadovoljni z rešitvijo vašega spora, in ta urad čuti da je v splošnem interesu, ta lahko zaukaže javno zasliševanje vaše pritožbe pred civilnim „Police Complaints Board“. Člane te civilne ustanove vključujejo spoštovani sodnik, odvetniki, verski in delavski voditelji, učitelji in člani svobodnih poklicov z različnimi kulturnimi in rasnimi obeležji.

Če se hočete sestati z raziskovalcem, ale če želite zvedeti več o tem uradu („The Office of the Public Complaints Commissioner“), kličite 963-1141, ali še oglasite v našem uradu na 157 Bloor St. West (na oglu Avenue Rd. in Bloor St. W.).

Pomagajte nam da bo ta način delal za vas.

Sidney Linden, Commissioner

Ontario

Roy McMurtry, Attorney General
William Davis, Premier

Trije švedski strokovnjaki za komputere so izvršili samomor, ker so jih prisilile oblasti DDR, da so morali stopiti v vojnško službo. Eden od teh strokovnjakov se je namreč poročil z Nemko in ni vedel, da je bila agentka. (Po: S.G., VI/10)

Mati Tereza, ki je dobila za svoje požrtvovalno delo med najrevnejšimi že veliko odlikovanj med drugimi tudi Nobelovo nagrado, je dobila tudi najvišje odlikovanje, ki ga more podeliti angleška kraljica osebno, britanski red zaslug (Order of Merit).

Ustanova Volkswagenwerk je podelila od svoje ustanovitve leta 1961 2.4 milijarde DM za znanstvene in tehnične preiskave. To je največja ustanova v Evropi za podpiranje znanstvenega dela.

Po novem zakonu Zapadne Nemčije dobijo priseljenci, ki izgube delo v Nemčiji, posebno podporo v znesku 10.500 DM in dodatno še po 1.500 DM za vsakega otroka, če se vrnejo za stalno v domovino z vsemi nezaposlenimi družinskimi člani. Te določbe veljajo do konca septembra 1984. Namen teh ukrepov je, da bi zmanjšali število brezposelnih v državi.

V Sovjetski zvezi se je v dobi od 1965 do 1980 zmanjšala pričakovana življenjska doba ob rojstvu od 62.2 na 61.9 leta za moške in od 74.1 na 73.5 leta za ženske. V vseh drugih državah, vključno dežele v razvoju, se je v tem času življenjska doba podaljšala.

Po zastrupljenju z alkoholom povzročeni smrtni primeri v Sovjetski Zvezi so 88krat visji kot v ZDA. Nad polovico smrtnih nesreč v SSSR pripisujejo alkoholu. Glavni izvedenec za mamila latvijskega ministrstva za zdravje V. Strazdins je poročal "Prodaja alkoholnih pijač leta 1980 je narasla za 80% od leta 1970... Vsak prebivalec je izdal leta 1980 za alkoholske pijače povprečno 226 rubljev, kar je enako kot je porabil povprečni prebivalec za vse vrste oblačil..."

Po poročilu poštnega urada v Hannoverju so poslali iz Zapadne Nemčije v novembru 348.000 darilnih paketov na Poljsko. V prvih 11 mesecih l. 1983 so bili Poljaki iz Zapadne Nemčije 1.7 milijona darilnih paketov.

Zaradi poslabšanja gospodarstva je znižala vlada Zapadne Nemčije pomoč deželam v razvoju od 5.8 milijard DM v letu 1983 na 4 milijarde DM v letu 1984. Največjo podporo

doberja, za njo pa Bukarestu, Zagrebu, Beogradu, Sofiji, Budimpešti in Pragi se je pridružila pred nedavnim še Univerza v Hamburgu ima dogovore s številnimi univerzami, ki omogočajo redno izmenjavo profesorjev. Univerzam v Leningradu,

Ta mondragonski sistem je tudi vzor za novo zakonodajo v državi Massachusetts, ki je bil sprejet leta 1982. Prvotni predlog, ki je bil izdelan s pomočjo posebne organizacije za pospeševanje delavskih zadrug Industrial Cooperative Association (ICA: Somerville, MA), je vseboval mondragonski tip kot edino obliko. Pod vplivom zbornice odvetnikov je nato sprejela zakonodaja mondragonski tip samo kot eno izmed možnosti za pravno organizacijo delavskih zadrug. Pa tudi to je velik dosežek in upati je, da ga bodo posnemale tudi druge zakonodaje. To je toliko bolj verjetno, ker je uspelo tej podporni organizaciji ICA zbrati v poseben fond za skoraj \$ 1,000.000 (od tega \$ 500.000 od Ford Foundation), ki ga bo uporabljala za posojila delavskim zadrugam, ki ne morejo zbrati dovolj lastnega kapitala.

Rudolf Čuješ

Pravice družine

Na škofijski sinodi leta 1980, ki ji je papež nadel nalogo, da se posveti družini, je predlagal nadškof Maxim Hermaniuk, eparh ukrajinskih katoličanov v Kanadi, naj bi katoliška Cerkev izdelala čarter pravic družine. Papež Janez Pavel II je predlog sprejel (Familiaris Consortio, # 46) in Vatikan je objavil čarter pravic družine 24. novembra, čeprav je listina sama datirana z 22. oktobrom 1983.

Listina obsega poleg uvoda in preambila 12 paragrafov. Naslovljena je "vsem osebam, ustanovam in oblastem, ki so zaskrbljene s poslanstvom družine v sedanjem svetu."

• **Kako pomagajo tuskemu vanja.** Dijaka Peter Kassl in Maks Domej iz Rinkol sta bila 7 jesen je slovenska UDBA ur zasliševana, ločena drug od drugega. Pritožila sta se o tem iz Avstrijske Koroške. Vračala sta se iz Medgorja, ki je poznano po prikazovanju Marije, kjer sta skušala ugotoviti resničnost tega prikazo-

**THE CREDIT UNION
BELONGS TO YOU AND ME**

Kratka vsebina teh paragrafov je:

1. Vsaka oseba ima pravico, da se svobodno odloči ali za zakon in družino ali pa za samstvo.
2. Pravi zakon predpostavlja "svoboden in popoln pristanek" obeh zakoncev.
3. Zakonca imata "neodsvojljivo pravico ustanoviti družino" in svobodno določiti število otrok.
4. "Človeško življenje mora biti spoštovano in absolutno zaščiteno od trenutka spočetja."
5. Starši imajo "izvirno, prvenstveno in neodsvojljivo pravico vzgajati" svoje otroke in javne oblasti morajo zagotoviti strukture in sredstva, ki bodo zagotovila te pravice.
6. Pravica "obstojati in napredovati kot družina" zahteva zaščito dostojanstva in stalnosti družine; razporka "napada ustanovo zakona in družine samo".
7. Vsaka družina ima pravico do popolne verske svobode.
8. "Družina ima pravico opravljati svojo družbeno in politično funkcijo" in se družiti v organizacije za učinkovito izvajanje svojih družbeno-političnih vrednot.
9. Potrebna je "ustrezna družinska politika" vlad "na pravnem, gospodarskem, družbenem in davčnem področju."
10. Delovni pogoji in plače morajo spoštovati potrebe in pravice družine.
11. Družine imajo pravico do "spodobnega stanovanja", ustreznega "fizičnega okolja" in do "temeljnih služnosti za življenje družine in skupnosti."
12. Družine selivcev - priseljencev, izseljencev, beguncev - "imajo pravico do enake zaščite kot ostale družine".

V spomin Dr. Ludviku Leskovarju in vsem pokojnim borilcem za svobodo in demokratično Slovenijo pošiljam \$100 za tiskovni sklad Slovenske Države.

Planinko

Smer v slovensko državo
December 1983

Zanimivosti iz neuradne zgodovine Jugoslavije

Pred 65 leti, 1. decembra 1918. je prestolonaslednik kraljevine Srbije in regent Aleksander Karadjordjević ob navzočnosti nekaterih ministrov srbske vlade in najvišjih oficirjev srbske vojske sprejel v srbskem Belgradu predstavnike Narodnega vijeća države Slovencev, Hrvatov in (prečanskih) Srbov ter slovesno razglasil „ujedinjenje“ kraljevine Srbije z državo Narodnega vijeća. Ta je formalno prenehala obstojati dva dni pozneje, 3. decembra 1918. in je na njeno mesto stopila nova kraljevina „troimenega naroda“ Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Nova država se je uradno sicer imenovala kraljevina SHS, dejansko pa so jo že pred njenim nastankom vsi na kratko imenovali Jugoslavija. Kot taka je leta 1941. v nekaj dneh razpadla in bila leta 1945. obnovljena pod imenom Federativna Ljudska Republika s komunističnim maršalom Josipom Brozom — Titom kot prvim in dosmrtnim predsednikom.

Mlajši rod Slovencev, ki je bil rojen oz. je vsaj raste v zdomstvu, v tujini po vseh kontinentih sveta, ne pozna jugoslovanske zgodovine kakor tudi ne slovenske, vsaj ne temeljito, se prav gotovo vprašuje, zakaj je takrat, ob koncu prve svetovne vojne, že po razglasitvi slovenskega Wilsonovega načela o samoodločbi narodov (8. januarja 1918.) oz. vključitvi temu načelu nastala država s trojnimi imeni — SHS —, ne pa dve samostojni državi, republiki Slovenija in Hrvatska, ker so Srbi že imeli svojo državo, kraljevino Srbijo?

Kdo je torej ustvaril Jugoslavijo? Ali je bila to res soglasna želja in volja vseh treh narodov ali pa le usodna zgodovinska napaka, ki je morda za dolgo let preprečila ustanovitev samostojne slovenske in tudi hrvatske države?

V prvi, kraljevski Jugoslaviji so nam nastanek te države — po uradni zgodovini — slikali zelo romantično in čustveno kot nekako nesebično in bratsko „osvoboditev“ Slovencev, Hrvatov in (prečanskih) Srbov izpod stoletja trajajočega avstro-ogrskega gospodstva. Zato so starega kralja Petra, ki je Srbiji vladal med prvo vojno, počastili s pridevkom „osvoboditelj“, njegov sin, takratni prestolonaslednik in regent Aleksander pa je dobil častni naslov „ujediniteja“. Pravo ime kralja Petra je bilo Petar Mrkonjić in je njegov ded baje bil Črni Jurij, ki so mu Turki rekli Karadjordje; zato se je dinastija imenovala Karadjordjevići. Zadnji jugoslovanski kralj te dinastije, Peter II., je že pred leti umrl v begunstvu kot bančni uradnik nekje v Kaliforniji.

KDO JE HOTEL JUGOSLAVIJO?

Na to vprašanje je danes mogoče že s popolno gotovostjo odgovoriti, da je niso hoteli Srbi, ampak le Slovenci in Hrvatje. Pisani viri, ki so nam na razpolago danes po 65. letih življenja te umetne in protinaravne državne tvorbe, nam dajejo jasno sliko njenega nastanka. Ta slika pa se v ničemer ne sklada z uradno zgodovino, ki smo se je učili iz uradnih, po vsej državi enotnih zgodovinskih knjig.

Res je, da po 65. letih nastanka Jugoslavije ne bi bilo potrebno razmišljati, zakaj in kako je nastala, če bi jugoslovanska država Slovincem (in tudi Hrvatom) bila to, kar so od nje pričakovali: namreč ne le zgolj formalna odcepitev od avstro-ogrske monarhije, kjer je slovenskemu narodu grozila narodna smrt, ampak ravno zavarovanje slovenske bodočnosti, kot samostojnega in enakopravnega naroda v novi državi s formalnim ustavnim in dejanskim praktičnim priznanjem slovenske narodne individualnosti na vseh področjih narodnega življenja. Slovenci smo se v Avstriji bali ponemčenja, v Italiji pa poitalijančenja, bali smo se raznarodovanja, nismo hoteli kot narod umreti in se stopiti z nobenim drugim še tako močnim tujim narodom. Zato so naši takratni voditelji hoteli pod isto državno streho s Hrvati in Srbi, ker so jih pač imeli za svoje brate, vsaj po jeziku. Toda že v kraljevski Jugoslaviji, še bolj pa v sedanji komunistični smo prišli do spoznanja, da smo se po prvi vojni s t. i. „ujedinjenjem“ sicer rešili raznarodovanja s strani naših nemških in italijanskih sosedov, zašli pa smo še v večjo nevarnost „pojugoslovanjenja“, ali točneje „posrbljenja“, ker jugoslovanska zvezna vlada že kar neprikrito izvaja stapljanje sedanjih narodnostno različnih narodov v en sam in po jeziku enoten „jugoslovanski narod“ s srbščino kot enotnim jezikom. Slovincem torej danes grozi „posrbljenje“, kar je tudi raznarodovanje. Današnje stanje v Sloveniji pa je veliko bolj nevarno kot je bilo v stari Avstriji in to iz več razlogov: zaradi podobnosti jezika in pa tudi zaradi načrtnega naseljevanja južnjakov po slovenski zemlji, zlasti po mestih, kjer ponekod Slovenci postajajo že manjšina. Nevarnost je morda še večja na slovenskem podeželju, ki je skozi desetletja bilo trden steber narodne zavesti. Danes tudi na naše podeželje sega nevarnost raznarodovanja, ker slovenski kmet zaradi komunističnih oblasti hotenege slabšanja položaja slovenskega kmeta svoja posestva prodaja, večinoma prišlekom z juga, sam pa odhaja v tujino, kjer navadno ostare za vedno. Ti južnjaki se večinoma nočejo učiti slovensčine. Tudi pouk slovensčine je zlasti v srednjih šolah po skrbno premišljenem načrtu tako pomanjkljiv, da danes že abiturijent osmega razreda gimnazije ni več zmožen napisati niti pisma v pravilni slovensčini.

Vsa ta dejstva nam pričajo, da smo Slovenci v Jugoslaviji danes izpostavljeni odkritemu raznarodovanju. In to v takozvani „narodni“ državi!

Zato je mnogim zlasti mlajšim Slovincem tako domá kot v zdomstvu vedno manj razumljivo zgodovinsko dejstvo, da smo prostovoljno šli v državo, ki ima v načrtu našo narodno smrt in nas staplja v neko umetno in protinaravno „jugoslovanstvo“.

KDAJ IN KJE JE NASTALA JUGOSLOVANSKA IDEJA

Odkod je pravzaprav prišlo jugoslovastvo, kje in kdaj se je rodilo? Na verskem področju so Slovenci in Hrvatje pričeli sodelovati že sredi 16. stoletja, z nastopom reformacije. Misel na skupno državo pa se je začela oblikovati v začetku 19. stoletja z ustanovitvijo Napoleonovega kraljestva Ilirije. Takrat se je pojavil ilirizem, ki pa je imel pretežno kulturni značaj; največ pristašev je imel med Hrvati, manj med Srbi, najmanj pa med Slovenci. Znano je, da ga je odklonil naš največji pesnik dr. France Prešeren. Šele v drugi polovici 19. stoletja se je nekoliko bolj razvnelo zanimanje za skupno slovansko državo na avstrijskem jugu. Tako so leta 1870. slovenski, hrvatski in srbski politiki na sestanku v Ljubljani izdelali neke vrste zmeden in meglen „jugoslovanski“ program in to zaradi nasprotovanja nekaj let prej uvedenemu dualizmu, ker je ta Hrvate enostavno izročil Madjarom, Slovence pa vedno hujšemu germanskemu pritisku v vseh slovenskih deželah. Že eno leto prej so nekateri vidnejši slovenski politiki celo predlagali, naj bi se Slovenci odpovedali svojemu jeziku in svoji pisavi ter sprejeli „dialekt srbski s cirilico“. Temu se je takoj uprl Fran Levce, ki je 4. septembra 1869. pisal, da bi opustitev slovensčine in sprejem hrvaščine za slovenski narod pomenila veliko izgubo, politična združitev s Hrvati pa našo narodno nesrečo. Proti skupni jugoslovanski državi se je takrat izrazil tudi srbski profesor dr. Miletić, ki je v „Zastavi“ trdil, „da je zedinjenje v rednih razmerah neostvarljiva iluzija. Slovence bodo verjetno prav kmalu pograbili Prusi pa naj se oni sami brigajo, kako se bodo ohranili.“ Ljubljanski dnevnik „Slovenec“ se je marca 1878. pritoževal, da nas Srbi ne marajo priznati za svoje brate (seveda, oni nas vse do danes imajo za švabe“, op. ur.) in pri tem ne pomislijo, koliko jih mi presegamo v kulturi in civilizaciji. V Ljubljani je leta 1896. bila ustanovljena „jugoslovanska socialno-demokratska stranka“ s ciljem združitve s Srbi in Hrvati v eno državo; toda ta stranka v Sloveniji ni nikoli mogla prodreti v ospredje. Dr. Janez Ev. Krek je 20 let po cmenjeni pritožbi „Slovenca“ v istem dnevniku 20. maja 1899. zapisal: „Zopet in zopet se vračam k tako dragi mi ideji jugoslovanskega zedinjenja, ker bomo drugače še dolgo živelci sedanje cigansko življenje.“ VLS (Vseslovenska Ljudska Stranka) in Hrvatska Stranka Prava sta 20. oktobra 1912. dali skupno izjavo, da so „Slovenci in Hrvati ena narodna celota in da hočeta delovati za edinstvo, pravico in svobodni razvoj hrvatsko-slovenskega naroda v okviru (habsburške) monarhije.“

1. maja 1915. so slovenski in hrvatski emigranti v Parizu ustanovili „Jugoslavenski Odbor“, čigar naloga je bila med zavezniki pripravljati pot zedinjenju Slovencev, Hrvatov in (prečanskih) Srbov s kraljevino Srbijo v skupno državo, ki naj bi se imenovala Jugoslavija. Zanimivo je, da predsednik srbske vlade Nikola Pašić spočetka tega Odbora ni hotel priznati in je zahteval, da se mora preimenoovati v „Hrvatski Odbor“. Morda je že vedel, da so zavezniki nekaj dni prej (26. aprila 1915.) podpisali Londonski pakt, ki je zapadno Slovenijo obljubil Italiji in prav tako večji del Hrvatske in Dalmacije pod nogojem, da Italija napove vojno Avstriji. Tudi dr. Koroščeva Majska deklaracija že malo pred koncem prve vojne zahteva združitev avstrijskih Jugoslovanov v eno državno telo, iz razlogov varnosti sicer v sklopu monarhije, bilo na je vsem jasno, da je v resnici šlo za združitev s kraljevinama Srbijo in Črno goro v novo državo izven Avstrije.

ZAKAJ SRBI NISO HOTELI JUGOSLAVIJE?

Srbi so že mnogo stoletij političen narod, saj so imeli lastno srbsko državo z malimi presledki že od začetka XIII. stoletja, točneje, od leta 1217. Čeprav so leta 1329 bili v Kosovski bitki premagani, se niso nikdar popolnoma podvrgli Turkom in so uporabili vsako priložnost, da bi se turškega gospodstva otresli. Neštetokrat so se Turkom z orožjem uprli, leta 1913. pa so si v balkanskih vojnah priborili splošno mednarodno priznanje in občudovanje, da so imeli utemeljeno upanje v skorajšnjo obnovitev lastne srbske države. Zaradi začetnih zmag nad Avstriji na Cer planini in na reki Kolubari so imeli tako trden mednarodni položaj, da so jim zapadne velesile s posebno noto 16. avgusta 1915. vključ italijanskim zahtevam v Sloveniji in Hrvatski (Londonski pakt) priznale vse, kar so hoteli doseči (maksimalne zahteve). Srbska vojska se je borila za svojo domovino in za svojega srbskega kralja, zato noben srbski politik ni bil pripravljen se vsemu temu odpovedati in se odločiti za neko megleno, namišljeno Jugoslavijo.

Pašić je takoj na prvem sestanku s predstavniki Jugoslovanskega Odbora povedal srbsko mnenje o skupni državi kakor so si jo zamišljali Srbi — namreč razširjeno oz. Veliko Srbijo —, ko je izjavil: „No, če pa vi Slovenci in Hrvati ne boste zadovoljni, ste svobodni ne pristopiti. Mi Srbi si bomo zaokrožili srbstvo in si ustanovili državo, ki bo obsegala vso Srbijo s Črno goro, Vojvodino s Sreмом, Bosno in Hercegovino in južno Dalmacijo.“ Pašić ni vodil le srbske narodne politike, ampak predvsem politiko srbske države. Njemu se ni bilo treba bati, da bi srbstvo izginilo, kot so se tega bali Slovenci in Hrvati. Pašić je hotel državne meje, ki bi predvsem srbstvu zagotovile varnost. Srbija je bila v prijateljskih stikih z Italijani, našimi največjimi sovražniki. Zato je Pašić 6. maja 1916. v Petrogradu izjavil dopisniku „Corriere della Sera“, da „...med Srbijo in Italijo ni nikakih resnih nesporazumov. Mi Srbi Italiji ne moremo zanikati pravice do hegemonije na obalah Jadranskega morja. Mi vztrajamo le na tem, da dobimo ekonomski izhod na morje... Srbija in Italija imata preveč skupnih interesov, da bi med njima zaradi tega mogla nastati kake težave.“

Pašić in predsednik „Jugoslovanskega Odbora“ dr. Trumbić sta 20. julija 1917. po ostrih debatah končno podpisala „Krfsko deklaracijo“, ki pa je Pašić ni vzel resno, ker je spočetka niti ni hotel predložiti zaveznikom. Ta deklaracija pa ni prinesla nobene jasnosti o bodoči državni zvezi med tremi narodi, dopustila je Srbom

večino v Narodni skupščini in bila vzrok za Vidovdansko ustavo, ki je v kraljevino SHS uvedla državni centralizem in narodni unitarizem.

SRBI SO HOTELI RAZBITI JUGOSLAVIJO

Tudi med obstojem skupne države, že v prvih desetih letih so srbski politiki s kraljem na čelu bili pripravljene izvesti t. i. „amputacijo“ oz. „odcep“. Svetozar Pribičević v svoji knjigi „Diktatura kralja Aleksandra“ poroča, da ga je kralj 7. julija 1928. zvečer noklical na dvor in mu prečital napisano izjavo, ki naj bi jo on (Pribičević) še isto noč sporočil Stjepanu Radiću, da naj razglasi „odcepitev“ Hrvatske od Jugoslavije. Kralj Aleksander se v tej izjavi obvezuje, da bo s hrvaškega ozemlja umaknil vojsko in pustil tam za prvo silo le nekaj stotin vojakov, dokler Hrvati ne bi organizirali lastne vojske. Slovencev kralj v tej izjavi niti ni omenjal. Naša usoda ga ni zanimala.

Drugi poizkus odcepnitve Slovenije in Hrvatske od Srbije oz. od Jugoslavije pa opisuje Meštrović v svojih „Spominih“. Piše, da je knez Pavle po podpisu sporazuma s Hrvati 26. avgusta 1939. priredil v Zagrebu večerjo in mu (Meštroviću) tam zaupno povedal, da sta se grof Ciano in dr. Milan Stojadinović v dneh med 19. in 21. januarjem 1939. tajno sporazumela, da bo Italija pomagala Srbom proglasiti Veliko Srbijo in zasesti Solun in polovico Albanije, v zameno pa se je dr. Stojadinović obvezal umakniti jugoslovansko vojsko iz „vseh zapadnih delov naše države.“ Ta sestanek med dr. Stojadinovićem in grofom Ciano je bil na državnem posestvu Belie v Banatu med Cianovim obiskom Jugoslavije januarja 1939. „Vsi zapadni deli naše države“ obsegajo tudi vso Slovenijo ki bi jo no teh Meštrovićevih spominih z izrecnim pristankom Jugoslavije, beri Srbije, Italijani smeli zasesti že leta 1939. To stoji zapisano na 290. strani Meštrovićevih „Spominov“.

Za koliko se je torej položaj Slovenije izboljšal z njenim vstopom v Jugoslavijo? Tudi v „narodni“ državi smo za srbske politike ostali le manjvreden menjalni drobiž. Če pozabimo na izgubo naše Primorske in Goriške s Trstom in Koroške po prvi svetovni vojni, izgubljenih zaradi neizkušenosti in lahkovernosti naših takratnih voditeljev, dejansko torej no lastni krivdi, smo Slovenci v prvi Jugoslaviji izključno po zaslugi dr. Antona Korošca dobili slovensko univerzo, popolnoma slovenske ljudske in srednje šole ter priznanje slovensčine kot uradnega jezika na slovenskem ozemlju. To je bil za nas takrat velik uspeh. Gospodarsko so nas pa Srbi že takoj ob nastanku skupne države ogoljufali, ko so nam za 4 avstrijske krone dali 1 dinar, čeprav je avstrijska kruna takrat veljala okrog 50 dinarjev.

Srbi so si šele po zmagovitih balkanskih vojnah s Turki pričeli domišljati, da so prav oni noklicani osvoboditi vse južne Slovence iz habsburške monarhije in jih združiti v skupno državo pod vodstvom Belgrada, toda ne v JUGOSLAVIJO AMPAK V VELIKO SRBIJO. Že ob ustanovitvi „Jugoslovanskega Odbora“ je Pašić trdil, da se ta odbor ne more imenovati „jugoslavenski“, ker je kot zaveznica priznana le Srbija in je zato pravilneje govoriti o razširjeni ali Veliki Srbiji ne pa o Jugoslaviji.

Ko so dr. Trumbić in nekateri drugi njegovi sodelavci na Krfu predlagali, da naj bi se iz tisočev avstrijskih južnoslovanskih vojnih ujetnikov v Rusiji organizirala „legija jugoslovanskih dobrovoljcev“, jim je srbski profesor Popović odgovoril: „Če ste vi, gospodje, prepričani, da bi ti ljudje zares šli v borbo, potem naj enostavno vstopijo kot poedinci v srbsko vojsko, pa bo stvar rešena.“ Že takrat, ko je bil nastanek Jugoslavije le še hipotetična možnost, so se bali slovenske in hrvaške narodne vojske.

Od 1. decembra 1918. je v začetku tega mesca minulo 65 let. Za zgodovino je to neznatno obdobje, za izkušnje pa zelo bogato, če za Slovence še velja trditev da „je zgodovina učiteljica narodov“. Nikomur ne bo nikdar prišlo na misel, da bi volka postavil za čuvarja ovčje staje. Prav tako je predržno in naravnost blazno usodo naroda, ki na svoji zemlji živi pod lastnim imenom že 1500 let, zaupati v varstvo državi, ki mu hoče vzeti njegov jezik in njegovo ime. Slovenci smo to storili že dvakrat v tem stoletju. Vkljub poraznim in za naš narod žalostnim izkušnjam pa imamo še danes med nami doma in v zdomstvu ljudi, ki se krčevito oklepajo te za nas smrtno nevarne državne skupnosti.

Zagovarjati samostojno slovensko državo ne pomeni niti narodnega šovinizma niti najmanjšega sovraštva do srbskega naroda. Oboje danes doma očitajo Slovincem, ki so se končno — upajmo, da ne prepozno — vzdramili in jih je začela skrbeti lastna bodočnost.

Po slovenski republiški in jugoslovanski federalni ustavi ima slovenski narod pravico do odcepnitve od Jugoslavije, če bi se v tej državi počutil ogroženega. Dvomljivo je, da bi katerikoli nesrbski narod v Jugoslaviji mogel kdaj to pravico praktično uveljaviti, ker tega ne bi dopustila v vseh republikah razpostavljena srbska vojska. Zato pa je tem bolj dolžnost Slovencev v zdomstvu mednarodno javnost seznanjati s slovenskim problemom v Jugoslaviji. Toda slovensko vodstvo do danes še ni prišlo do spoznanja, da je to potrebno in že neizogibno. Odlaganje dela proti pravici slovenskega naroda do življenja. Zgolj formalne izjave „neomajne volje“ do lastne države nas ne bodo rešile. In do danes imamo le take izjave, pa še te omejene in zaprte izključno le v slovensko zdomstvo, ne pa razglašene vsemu svetu v vednost.

Tine Duh

*****

* ŽUPNIJSKA HRANILNICA IN POSOJILNICA *

* SLOVENIJA *

Vam želi

VESELO IN USPEŠNO

NOVO LETO

618 Manning Ave. Toronto, Ontario M6G 2V9 *531-8475

739 Brown's Line, Toronto, Ontario M8W 3V7 *255-1742

PRI ŽUPNIJI SV. GREGORJA, HAMILTON

THE CREDIT UNION
BELONGS TO YOU AND ME

G. Brian Mulroney vodja opozicije v kanadskem parlamentu (na levi) se razgovarja na prvem sestanku v Toron-

tu z našim urednikom (na desni). V sredi stoji urednik slovaškega lista *Kanadský Slovák* g. Martin Radovan.

Zbiranje denarja za tiskovni sklad Slovenske Države

Zivimo v prehodnem času, v pomembni zgodovinski prelomnici, ko se polagajo novi temelji in začrtavajo nova pota bodočega mednarodnega sožitja. V tem globalnem prizadevanju po osebni svobodi, samoodločbi narodov in mednarodni strpnosti, ima svojstveno nalogo in poslanstvo tudi list Slovenska Država, edini, vztrajen in dosleden klicar slovenske svobode in državne neodvisnosti!

Ta širokopotezna zamisel pa potrebuje vsestransko pomoč in sodelovanje. Obračamo se na vse naročnike Slovenske Države, na somišljenike slovenskega državnega gibanja in dalje na vse

one Slovence, ki jim ni vseeno, v kakšnih okoliščinah živi slovenski narod, da velikočasno, po svojih najboljših močeh, prispevajo v tiskovni sklad Slovenske Države!

Vsem tudi sporočamo, da smo odprli posebni poštni predal, ki vam je odslej na razpolago za plačevanje oglasov, naročnine in darov v tiskovni sklad. Prav tako pa lahko naslovite eventualno pošto za urednika na isti poštni predal, ki je: „Slovenska Država“

Willowdale, Station A

P.O. Box 393, Ontario

Canada M2N 5T1

Uredništvo in Uprava SD

*****

Članom združenih društev,
njihovim družinam,
vsej slovenski skupnosti v To-
rontu, Slovincem po Kanadi,
Ameriki in svobodnem svetu
ter rojakom v Sloveniji

MIRU, SREČE IN
OBILO BOŽJEGA BLAGOSLOVA
V NOVEM LETU

želi in vošči

SLOVENSKO - KANADSKI SVET

*****

Plat zvona

Dne 14. aprila 1978 je korakala množica 100.000 Georgijcev proti partijskemu centru v Tbilisi. Večina so bili mladi ljudje, gimnazijci in univerzitetni dijaki. Nosili so plakate: „Kot Ruse, mi Vas ne napadamo, — želimo pa ohraniti našo identiteto.“ Oblasti so grozile pred dnevi, ko so zvedele za pripravo te demonstracije, da bodo uporabili orožje proti demonstrantom. Vendar tega niso napravili. Protest je bil preveličasten, miren in je zahteval da oblasti prekličijo zakon, ki je določal, da bo v Georgijski republiki v bodoče državni jezik ruski in ne Georgijski.

Protest je imel 100% uspeh. Preklicali so zakon za Georgijsko republiko in tudi v malenkostnem protestu za Armenijo in Azerbaidžhan (Baku) „Srbo-hrvaščina“ v Sloveniji polagoma spodriva slovenščino. Uvedba novih kulturnih programov prevlado „srbo-hrvaških“ tekstov so samo še korak od tega, da bodo proglasili srbo-hrvaščino za uredni jezik tudi v Sloveniji. Josip Vidmar, Kmecl, Štih in premnogi drugi kulturniki, ki so narod med revolucijo tako razočarali, so vzdignili protestni glas. Upajmo, da od tega ne bodo odstopili. Slovenščina je in mora ostati edini uradni jezik v naši državi. Vsa čast in spoštovanje do drugih jezikov še toliko bolj nalaga dolžnost prizadetim, da tudi slovenščini puste in ohranijo njen položaj, za kar se je narod boril stoletja.

Vendar pri vsej dobro volji klici posameznikov, četudi vplivnih, niso zadosti. Revolucija in njene posledice so dale vso oblast v roke partijcem, katerim je nacionalnost zoprna in krivoverna. In ravno ti ljudje imajo ves interes, da postanejo meje narod čim bolj zabrisane narodi naj zginejo! Ostala bo neka siva masa ljudi, katero bo povsem v smislu Velikega brata Georgea Orwella mnogo lažje obvladati. Če se ne bo narod in še posebno mladina v Slovenski republiki dvignila v mirnem, toda množičnem protestu, je velika nevarnost, da bo nova oblika po neuspelem pokusu pred 150 leti lahko zmagala.

Iz starega v Novo leto

Staro leto, kakor ga je leta 1866 imenoval I. Navratil, imenujemo Slovenci Silvestrov večer - in to po godovanju sv. Silvestra. Slovenci ga proslavljamo različno: nekaterim pomeni drugi sveti večer, ko se družine zbirajo. V Celju in v Savinjski dolini smo plesali do zgodnjega jutra. Mladina je na Silvestrovo pozabila na ideološke razlike - in vsi smo kar tekmovali, da obiščemo plese v Družinskem klubu, gasilskem in sokolskem domu. Na Silvestrovo leta 1939 nas je počastil v prvem minister dr. Miha Krek - in imel sem čast, da smo z njegovo soprogo „odprli slavnostno četvorko“. Nikogar ni motila različna ideološka družba - in ob polnoči smo si vsi iskreno voščili „Srečno novo leto“. Dr. R. Hanželič je dal slavju blagoslov s tem, da je poslal na ples prof. M. Bitenca z gospo. Profesor se je kar počutil srečnega med gala oblečenimi častniki 37. Polka. Ta družba je vplivala nanj, da se je po svoji matematični sposobnosti odločil za majorski izpit - in 3. maja 1945 postal polkovnik slovenske narodne vojske. Še danes ne morem razumeti njegove odločitve, da je šel po našem porazu v domovino in tako tragično izgubil življenje. Vsekakor je bil velik idealist, eden tistih, ki so svoj nezmerni idealizem in vero v Angleže in londonsko vlado plačali z življenjem. Neštetokrat sem ga spremljal na predavanjih v različnih središčih štajerskega kulturnega in vzgojnega udejstvovanja in sem vedno cenil njegove požrtvovalno delo za slovenstvo.

Slovenski zdomci v Argentini smo v desetletjih ohranili naše lepe slovenske navade za Božič, Novo leto in sv. Tri kralje. Poleg verskih obredov, ki se v naših naselbinah hvalevredno vrste drug za drugim, zdomci praznujemo miklavževanje v vseh slovenskih domovih. Slovensko miklavževanje smo celo uveljavili v tovarnah, kjer smo Slovenci delali. Tako sem jaz 16 let igral sv. Miklavža. Vedno smo pripravili obdarovanje otrok. Lepi spomini! Mladi smo vkljub nasprotovanju v domovih uveljavili glasbo in ples. Ta je razživel mladino in plesi so poleg duhovnih vaj postali nova vez med njo. Precej slovenskih družin je na njih začelo slovensko pot. Danes skoro ni slovenske svatbe brez moderne in slovenske pesmi. Škoda le, da je prenehala odlična dr. Skubiceva „pleh muzka“. Njen zadnji nastop na V. Rupnikovem pogrebu nam bo ostal vedno v spominu. Harmonični galsovi so nas tako prevzeli, da smo skoro vsi jokali-ali vsaj stisnili srce ob izgubi našega domobranskega poveljnika.

Zdomci si tudi letos za Novo leto podajamo roke in voščimo srečno Novo leto 1984.

Za voščilo naši mladini nekaj vrstic o lepih slovenskih šegah in navadah. Stari se jih še spominjamo, mladina naj iz njih bere slovensko polpreteklost in sedanjost.

Mama so nam na Štajerskem na Silvestrovo prinesli „stálnik“, pečen na sveto biljo. Na Dolejskem je v navadi drenovka iz ajdove moke. Na Notranjskem pogrnejo mizo s prtom in prazničnim kruhom, na Gorenjskem v Poljanski dolini postavijo na mizo liter studenčnice, v Beli Krajini hleb belega kruha. Skoro povsod na Slovenskem kropijo in kadijo svoje hiše. V ptujski okolici gospodinje napolnijo žrelo v žmrljah, da ne bi Novo leto našlo praznih žmrljev. Odpro tudi kašče, da bi novo leto prineslo Božjega blagoslova vanje, hišo trikrat pometejo, da bi bila tudi v novem letu vedno čista. Na Tolminskem je ostala lepa šega: mati prinaša na ta večer cajnico, polno orehov, jih vrže pod mizo in v strop, da otroci planejo po njih. Na Koroškem je staro leto „bandranje (iz nemščine Wanderer), na ta dan namreč služabniki radi menjajo službo.

V laški okolici velja za novoletni dan, da ne smeš hoditi od doma. Na Dolenjskem

(Šent Jurij pod Kumom) spečejo za novo leto pogačo iz bobove moke. V ljubljanski okolici na novega leta dan ne jedo perutnine, da ne odleti sreča od hiše. Razumljivo, da pride na ta dan mizo kaj boljšega zlasti svinina, saj se takrat začno koline.

Valvazor opisuje stare in lepe slovenske navade o kolednikih. Cerkveni ključarji in drugi možje so po fari spremljali kolednika in zbirali za cerkveno svečavo. Soseske so tekmovali med seboj, katera je več zbrala.

Še nekaj vrstic o vedeževanju. V Prekmurju vrže dekle, ki se hoče poročiti, na novoletne jutro v studenec rdečo jabolko. Če plava jabolko s pecljem navzgor, bo dobila dobrega moža, če plava tako, da je muha zgoraj, bo dedec hudoben in siten. Staro prepričanje, da ženska, ki prva vstopi v hišo, prinese nesrečo, potrjujejo navade v Prekmurju, Ziljski dolini in tudi na Štajerskem in Beli Krajini. Hišna vrata zapirajo in gledajo nato, da nobena ženska ne vstopi prva v hišo.

Ob vsakem začetku smo Slovenci navajeni drug drugemu želeli najboljše. S temi željami - srečo in blagoslova - si podajmo roke in prosimo Gospoda, da bi nam Bog v Novem letu stal ob strani in spremljal naša dela za svobodo slovenskega naroda.

enre

Predsednik kanadske vlade g. P. E. Trudeau, svetovni potnik z mirovno idejo.

Kriza Jugoslavije

Pod tem naslovom je New York Times 23. novembra objavil daljši članek nekdanjega jugoslovenskega partijskega in državnega funkcionarja ter vodilnega disidenta Milovana Djilasa, iz katerega povzemamo glavne misli:

Djilas piše, da je Jugoslavija v krizi, ki je v glavnem rezultat njenih strukturnih pomanjklivosti in da zato sistem kot celota ne deluje. Po njegovem mnenju segajo zametki krize še v čas predsednika Tita, v zadnjih treh letih pa se je hitro poslabšala. „Osnovni vzroki vseh težav, nadaljuje Djilas, so v političnem in družbenem okviru, ki je vzpostavil privilegirano in dominantno vlogo političnega aparata Komunistične partije nad vso državo. Zato so potrebne demokratske reforme ne le za samo Jugoslavijo, temveč tudi za stabilnost celotnega Balkana.

Djilas se nato dotakne preteklega razvoja in razlik med Jugoslavijo in drugimi vzhodno evropskimi državami. Pri tem ugotavlja, da so se spremenili odnosi med posameznimi republikami Jugoslavije, pa tudi odnosi posameznih republik do federacije. Razen v vprašanih narodne obrambe in zunanje politike, trdi Djilas, so si republike v resnici priborile konfederativni status. Proces decentralizacije pa je zajel tudi vladajočo partijo, piše Djilas, čeprav si je pridržala monopol do oblasti; večina političnih odločitev je zdaj napravljenih v glavnih mestih republik.

Nesposobnost na vrhu, ki je postala očitna po Titu, piše Djilas, pa se ujema z gospodarsko krizo v svetu in s poslednicami podedovane strukturne zmešnjave: z zanemarjenim poljedelstvom, dušenjem manjših podjetnikov, večno nizko produktivnostjo, plačilno, ki ne dopušča nobenih nagrad in vzpodbud, razdeljevanjem službenih mest med partijske privrženice in takojšnjo zadušitvijo vseh alternativnih iniciativ in idej.

Zdaj, nadaljuje Djilas, se Jugoslavija opoteka v vse globljo krizo. Z reprogramiranjem dologov in novo finančno pomočjo z Zahoda, bo sedanji trend navzdol brez dvoma opočasnen; toda tudi ti ukrepi sami po sebi, ne morejo nuditi resnične rešitve. To rešitev namreč morejo in morajo najti samo Jugoslovani sami.

Ker v državi ni neke koherentne opozicije, nadaljuje Djilas, se more neko gibanje za spremembne poroditi samo iz reform v partiji in okrog nje. V tem trenutku, pravi Djilas, ni na vrhu niti neke osebnosti, niti kakršnegakoli znaka novih idej, ki bi mogle voditi do preobrazbe sistema. S tem, da se trmoglavo drže starih navad vladanja, ki so jih podedovali in s tem, da se še vedno drže svoje ovenele ideologije, pa so partijski voditelji ne le paralizirali vse alternativne demokratske inicijative, temveč so paralizirali tudi sami sebe in tako doprinesli okamenitvi celotnega sistema. Djilas meni, da bo država doživela katastrofalen družbeni in narodni polom, če v naslednjih nekaj letih ne pride do nedvoumne in korenite reforme.

Vsaka preobrazba sedanje strukturne krize v Jugoslaviji, v pretežno politično krizo, zaključuje Djilas, pa bi prinesla pretrese, ki bi prizadeli obstoječe odnose ne le na Balkanu temveč tudi drugod po Evropi, in kdo ve, kam lahko to pripelje.

Demokratska reforma jugoslovenskega sistema bi zato istočasno pomenila tudi do prinos stabilnosti tega dela sveta.